...РОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

48-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

...эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 65 (13381)
1971 оной мартын 19, пятница

Сэн 2 мүнгэн

ПАРИЖАЙ КОММУНЫН 100 ЖЭЛЭЙ ОЙДО ЗОРЮУЛАГДАҺАН БАЯРАЙ СУГЛААН ҮНГЭРГЭГДЭВЭ

Парижай Коммунын 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан мартын 17-до Москвада үнгэргэгдэбэ.

Нүхэд Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, В. В. Гришин, П. Н. Демичев, Д. Ф. Устинов, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев, Ф. Д. Кулаков, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев гэгшэдэй, тэрэшэлэн Франциин Компартиин Политбюрогой гэшүүн Г. Бесс ба Франциин Компартиин ЦК-гай гэшүүн А. Роль-Танги гэгшэдэй, Франциин ажалай бүгэдэ ниитын конфедерациин делегациин гэшүүд ВКТ-гэй секретарь А. Аллами түрүүтэй айлшадай президиумдэ орожо ерэхэдэнь ССР Союзай Ехэ театр соо сугларһан партийна, совет, ниитын эмхинүүдэй ба Совет Армиин түлөөлэгшэд халуун альга ташалгаар угтаба.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй МГК-гай нэгэдэхи секретарь В. В. Гришин тэрэ суглаае нээбэ.

КПСС-эй ЦК-гай секретарь Б. Н. Пономарев элидхэл хэбэ.

Монголой арадай армиин 50 жэлэй ой

УЛААН-БААТАР (ТАСС). Монголой Арадай армиин 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан Улаан-Баатарта болобо. МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал, МНР-эй Арадай Агууехэ Хуралай Түрүүлэгшэ Ж. Самбу суглаан дээрэ байлсаба.

МНРП-гэй ЦК-гай, МНР-эй Арадай Агууехэ Хуралай Президиумэй Министрнүүдэй Соведэй Монголой Арадай армиин сэрэгшэдтэ зорюулһан амаршалга Ю. Цеденбал уншажа үгэбэ.

МНР-эй оборонын министр, армиин генерал Б. Дорж элидхэл хэхэ зуураа, үнгэрэгшэ 50 жэлэй турша соо Монголой Арадай армиин гараһан дайшалхы алдарта зам тухай хөөрэжэ үгөө.

ҮНДЭР ДЭЭДЭ ШАН

«Эсэгэ оронойнгоо урда габьяатай байһанай түлөө» гэһэн дайшалхы орден М. В. Фрунзиин нэрэмжэтэ сэрэгэй академидэ ГДР-эй Национальна оборонын министр, армиин генерал Г. Гофман мартын 17-до барюулба.

Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй, Германиин Демократическа Республикын Арадай национальна армиин хоорондохи дайшалхы хани барисаае бэхижүүлгэдэ ехэ габьяатай байһанайнгаа түлөө академи ГДР-эй үндэр дээдэ шан хайрада хүртэбэ.

СССР-эй Оборонын министр, Советскэ Союзай маршал А. А. Гречко, совет сэрэгэй бусадшье начальнигууд шан барюулагдаха үедэ байлсаба. (ТАСС).

КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдэй проектые зүбшэнэбди

...ОЛЫН ХАРААТАЙ ХҮТЭЛБЭРИ ХЭРЭГТЭЙ

...совхозой ажалшад үн... ...һала гэмгүй хүдэ... Түрэндэ мал болон тараан... продуктнуудые тушаа... ...түсэб бултаарнь үлүү... ...В. И. Ленинэй түрэ... ...жэлэй ойе һайндэрлэһэн ...табан жэлэй һүүл... ...жэлдэ дэлгэрһэн ...үрэ дүн энэ гээ...

...жэлдэ арадай ажа... ...түсэб тушаа КПСС... съездын Директивэнүүдэй ...танилсаад байхадаа, ...ажалшадай үмэнэ бүрил... ...табигдана гэжэ мэдэр... ...нэгэ хэмдээ зогсохо ...юм бибди. Гэхэ зуура ...бигдаһан зорилгоёо ам... ...дүүргэхэ гэжэ ажал... ...ехэтэ оролдоошье ...ёһоор олоодүй асуу... ...хүсэд шиидхэгдээгүй ...тэдэнэй тэмсэлдэ һаад ...магад.

...Директивэнүүдэй про... ...зүбшэлгын боложо байгаа ...хэдэн үгэ өөрынгөө ажа... ...һаа жэшээлэн үгүүлхэ...

...саада тээ республи... ...мяхалиг үхэр үсхэбэрил... ...гэр хэдэн ажахы... ...үйлэдбэриие хубилгаа һэн. ...зэргэдэ манай Хүрбыч ...оруулагдаһан юм. Тэрэ гэ... ...саг үнгэрөө. Гэбэшье ...ажахынуудые хүтэлбэрилдэг ...трест совхозуудаа ...түлжөөхэ, шэнэ мэргэжэл... ...оруулан оруулха зорил... ...хүдэлмэри ябуулна... ...талаар, үнэндөө, һургаал абамаар жэшээтэ ажахышье республика доторнай үгы гээшэ.

Мяхалиг үүлтэрэй мал үсхэбэрилхэ, тэрэнээ түргөөр түлжүүлхэ, шахан таргалуулха гуримда ороһон, жэшээ боломоор технологи мүнөө болотороо тогтонижоогүй байһаар. Тиимэрхүү зорилготойгоор эрхилжэ байһан хүдэлмэришье харагданагүй гэхэдэ алдуутай юумэниинь үгы. Туғалнуудые эхэтэйнь суг байлгажа түлжөөхэ хэрэг гарана. Теэд энэ хэрэг хайшан гээд эмхидхэхэ зэргэтэйб? Тэдэниие байлгаха байра, эдеэлүүлхэ гурим хайшаа байхаб? Түрүүшын ээлжээндэ шиидхэгдэхэ асуудалнуудта харюу үгтөөдүй гээшэ.

Манай нютагай эрхэ байдалда ямар үүлтэрэй үхэр үсхэбэрилбэл таатай байлтайб гэһэн туршалгын шэнжэтэй хүдэлмэри мүн лэ хэгдэнэгүй. Казахай сагаан толгойто үхэр баригты гэһэн заабари бии. Теэд хаража үзэхэдэ энэ мал шэгнүүр багатай шэнги. Гурба-дүрбэтэй болоһон үнеэд 340-350 килограмм татадаг, шахалгада байһан эрэ буруу, хашарагууд түлжэсэгүй. Харин тиихэдэ симментал холимол үүлтэрэй нютагаймнай үнеэд 390—400 килограмм, тиихэдэ бухануудынь 8—9 центнер татажа байха юм.

Ёһороо болоходо эдэ бурууунуудые 18—20 һарын туршада һайнаар харууһалан түлжүүлхэдэ амидынь шэгнүүр 400 килограмм хүрэтэр татаха зэргэтэй гэдэг ааб даа. Нёдондо намар тушааһан хэдэн тиимэ һаһанай нютагай үүлтэрэй шэнэ хашарагуудай толгой бүриинь шэгнүүр 444 килограмм болоһон. Харин тиихэдэ тэрэ Казахай сагаан толгойто үүлтэрэйхи холо доогуур байшоо юм. Энээнэй яахадаа иимэ байһые зүбөөр шэнжэлэн тодорхойлһон ямар нэгэн тобшолол хэгдэнэгүй. Хэрбээ тушааһан үхэрэй толгой бүриин шэгнүүрые 400—450 килограммда хүргэжэ шадаал хадаа, совхознай гарзада орохогүй ёһотой юм. Теэд энэ дабаа гаталхын тулада эмхидхэлэй, зоотехническэ ехэ хүдэлмэри хэрэгтэй болоно.

Хүрбын голой сагай уларилай эрхэ байдалаар болоходо, мал байрада байлгажа эдеэлүүлхэ саг 7—8 һарын туршада үргэлжэлдэг гээшэ. Тиихэлээрээ манда үнэ сэнгээр хямда, элбэг баян тэжээл хэрэгтэй. Мүнөөнэй байдалаар болоходо үбэлэй үедэ центнер мяханай түлөө 400 түхэриг хүрэтэр гаргаша хэгдэнэ. Харин зунай бэлшээриин хаһада 18 түхэригһөө дээшэ гарадаггүй юм. Зүгөөр малай бэлшээри һайжаруулха хэрэг тушаа хэншье анхаралаа ёһоор табинагүй. Ехэнхи бэлшээримнай бургааһанда, болдогто, намагта даруулшанхай. Сабшалангай үрэжэл бүришье һаа һанаһанда хүрэмөөр бэшэ. Сабшалан дээрэ жэлэй дүрбэн сагта хүдэлжэ байха тусхай звено, жэшээнь, манай отделенидэ үгы гээшэ. Шалтагааниинь хадаа хүн дуталдана, хэрэгтэй техникэ байхагүй.

Тугалнууд эхэтэсэ 7—8 һарын туршада суг ябана. Энэ үедэ хүхүүли үнеэд өөдэлнэгүй, саг соогоо ороондо ороногүй. Тиигээд бэлшээриин мууһаа, тэжээлэй дутамагһаа боложо, эхэһээ һалгагдаһан тугалнууд гансата туража эхилнэ. Хэрбээ эхэһээ илгагдаха тугал бэлшээхэ хорёолһон тусхай тээлнигтэй һаа нэгэ ондоотой байгаа. Харин манда тиимэ юумэн байхагүй. Ой соо һуужа байгаад, тээлниг бариха һургаалтүй байна ха юм бибди. Һургааг отолюлто хорюултай. Залуу модоной түргөөр ургахын тулада үдхэн модон соо түүбэрилэн һургааг отололго, үнэндөө, туһатай гэжэ һанан гэхэдэ иимэ түбэг ушардаг юм.

Бэлшээриин үедэ мал адуулга зарим ушарта муугаар эмхидхэгдэнэ. Эндэ зооветеринарна мэргэжэлтэдэй зүгһөө шанга хиналта хэрэгтэй. Гэхэдэ зарим мал адуулагшанар малаа үглөөнэй 4—5 часта бэлшээридэ гаргахадань, нүгөөдүүлынь наранай дээрэ гараһан хойно туужа ябаха юм. Энэмнай али зэргын ехэ хохидол ушаруулна гээшэб. Энэ хэрэг сэхэ харюусажа ябаһан мэргэжэлтэд намһаа саагуур, наранһаа наагуур гээд ябахадань юумэн урагшатай байлтай аал?

Сабшалан, бэлшээри тушаа дээрэ богонёор тэмдэглээ һэм. Теэд эдэ баялигнай эзэгүйл байхадаа игэжэ ашаг үрэ багаар үгэнэ бшуу. Тарялан, сабшалан, бэлшээри нэгэ хүнэй харюусалга доро байха зэргэтэй. Тиимэһээ отделени бүхэндэ полевой бригадир гэжэ тушаал бии болгохо хэрэг гараад байна. Мүнөө амидаралаймнай энэ үндэһэн баялигые хэн даажа абанхай гээшэб? Тракторна бригадын бригадир, зоотехник, ветеринар, агроном, мелиоратор гэгшэд газарай түлөө ёһотоор харюусана гээ гүт? Үгы. Тэдэнэр бэе бэедээ хаялсахаһаа бэшэ юумэ бүтээгдэдэггүй.

Эдэ асуудалнуудые анхаралдаа абамаар гэжэ һананаб. Тиигээдшье мяханай мал үсхэбэрилхэ шэглэлтэй болоһон ажахынуудые хүтэлбэрилдэг трест, тэрэнэй ударидагшад болон мэргэжэлтэд ажал ябуулгаа үйлэдбэритэй нягта холбоотойгоор, холын хараатайгаар эрхилдэг болоһой гэжэ һанахадаа игэжэ бэшэгдэнэ. Трестын зүгһөөшье, аймгүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин зүгһөөшье, сэхыень хэлэхэдэ, бодото хүтэлбэри, туһаламжа, дэмжэлгэ, заабари үгэлгэ үгыл гээшэ. Юрэдөө али нэгэнэйнь түлөөлэгшэдэй манай руу ябаһыень тоолохо болюо һаа, үсөөн лэ байха.

Ц. ДАШИДОРЖИЕВ,
Хоринн аймагай Хүрбын совхозой 3-дахи отделениин партбюрогой секретарь.

...ПСС-эй XXIV СЪЕЗДЫН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

...ЫН 'АЙ... ...АЙ ДОРЖО ...НЗАРОВАЙ ...ЭМЖЭТ Э ...ЛХОЗДО ...А АБАЛГА ...ААР ҮН... ...ГЭГДЭНЭ. ...ГША ХО... ...ОН ДИМ... ...-СУРУН ...ДАЕВАЙ ...РЫН ХИД ...ЭХЭ ХО... ...ҺОО 550 ...ГА АБАН...

...РАГ ДЭЭРЭ: ...РЫН ХОНИ... ...НАДМИТ ...ЕВА.

...С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ТҮСЭБ ДҮҮРГЭГДЭЭ

ЗАХААМИН. Штатнабэшэ корреспондент Г. Монкетов игэжэ мэдээсэбэ: Адууһа мал үсхэбэрилдэгөөрөө аймагайнгаа ажахынуудай дундаһаа шалгарһан Баян голой совхозой һаалишад гүрэндэ һү тушааха кварталайнгаа түсэб болзорһоонь уридшалан дүүргэжэ, хараалагдаһан даабаря 20 центнерээр үлүүлбэ. Эндэ түрүү һаалишад Цырен-Долгор Доржиева, Александра Цыденова, Галина Бадмаева гэгшэд үнгэрһэн хоёр һарын туршада үнеэн бүриһөө 286—300 килограмм һү һаажа, эрхимлэһэн байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ совхозой һаалишад түрэл партиингаа XXIV съездые ажалайнгаа эрхим амжалтатай угтахаар эрмэлзэнэд.

...УЛАМ ...ЙНААР...

...аймагай Анаагай совхозэйн ...отделениин тракторна-таряан ажалай бригада нё... ...хабар тарялан дээрэ ...үһа оруулжа, самолё... ...хаяжа, хорхой шу... ...усадхаһанайнгаа ...ороо тарянай һайн ур... ...лжа, гектар бүриһөө ...центнер орооһо абаа һэн.

...мүнөө Буламай механиза... ...туйлаһанаа улам батад... ...хабарай тарилгада бэлдэл... ...хүдэлмэриие эршэм... ...ябуулна. Тус отделенидэ ...болзор соо 2700 цент... ...700 центнер обёос ...шанарта хүргэгдөө.

— Орооһоной тоог дээрэ ажаллаһан бүхы хүдэлмэришэднай нилээд оролдолго гаргажа, үрэһэнэйнгөө таряа сэбэрлээ. Иимэ һайнаар арилгагдаһан үрэһэн баян ургаса үгэхэл байха,—гээд тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир Цыретор Будажапов хөөрэнэ.

Гадна хабарай тарилгада хабаадуулагдаха газар элдүүрилгын бүхы техникэ сүм заһабарилагдаба.

Хүдөө ажахын машинануудые заһабарилгын үедэ дүршэлтэй бэрхэ механизаторнууд Дондок Цыдыпов, Цырен Аюров, түмэршэ дархан Даша-Цырен Базаров гэгшэд магтаалтай һайнаар ажаллаһан байна.

Ю. БАЗАРЖАПОВ, Б. ЛАЙДАПОВ.

ҮСХЭЛШЭД ҮГЭДӨӨ ХҮРЭХӨӨР

БЭШҮҮР. Худөө бэшэгшэ Н. Нуртошин игэжэ дамжуулна: «Дружба» колхозой Хаягай отделениин түрүү хонишод Лубсан Юмов, Самбу Санжалов гэгшэд хонин бүриһөө хурьга түлжүүлхээр шиидэһэн юм. Тэрэ гэһээр нилээд саг үнгэрөө. Мүнөө эдэ хонишодоймнай даадаг отарануудта хурьга абалгань эмхитэй һайнаар үнгэржэ, үхэл гарзагүйгөөр абтажа байнхай. Һүүлэй мэдээгээр тус отарануудта 100 эхэ хонин бүриһөө 90 хурьган абтаад, томо болгогдоно.

Тиихэдэ Еланай, Дунда-Хэрээтын отделенинүүдэй ахалагша хонишод Норбо Шодиев, Сергей Скуратовай отарануудта түл абалга мүн лэ эмхитэйгээр ябуулагдажа байнхай.

Дурсагдагша ажахын хонишод бүхы 8033 эхэ хонидһоо 7562 хурьга абажа түлжүүлхээр түсэблэһэн. Тиин һаяын байдалаар эндэхи хонишод бүхыдөө 6600 хурьга абажа, хараалагдаһан даабаря 82 процент дүүргээд, түл абалгаяа үргэлжэлүүлһээр.

Мүрысөөнэй дүн согсолходо...

Һүүлэй жэлнүүдтэ Сотниковско шубуунай фабрикын тахяашад ажалдаа шэнэ онол аргануудые нэбтэрүүлһэнэйнгээ ашаар үндэгэ суглуулха, шубуунай мяха тушааха түсэбөө хаһа сагтань бэелүүлжэ, горитойхон амжалта туйладаг болонхой. Тиин һаяхан тус фабрикын партком, хүдэлмэришэдэй комитет шубуушадайнгаа дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүн согсолжо, шалгарагшадаа сарбуугай алтан часаар, ВДНХ-гай түлөөһэгүй путевкоор, Хүндэлэлэй грамотаар шагнаһан байна.

Мүнөө фабрикын хүдэлмэришэд туйлаһан амжалтаяа улам батадхан, түрэл партиингаа XXIV съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахаар бүхы хүсөө элсүүлэн ажаллажа байнхай.

В. ШНАЙДЕР.

УҺАЛЖА ЗАХАЛБА

...Штатнабэшэ корреспондент А. Модонов игэжэ дамжуулна: Ниитынгээ адууһа малда ...хүрэхөөр үбһэ хурлажа ...тула һүүлэй жэлнүүдтэ ...тус совхозой луговодууд, ...хүтэлбэрилэгшэд ...уһалха, үтэгжүүлха ...горитойхон анхаралаа ...болонхой. Тиигэжэ ...сабшалангаа ээзэ... ...тусхай лугомелиора... ...бригада, звенонуудые эм... ...ашаар үбһэ ногоо... ...ургаса хараа байса дээ... ...байха юм.

...эдэ үдэрнүүдтэ совхозой ...7 звеноһоо бүридэһэн томодхогдоһон лугомелиоративна отряд эмхидхэжэ, нуга сабшалан үтэгжүүлхэ, уһалха хүдэлмэрээ эхилбэ. Энэ һарын 15-һаа отрядай табан звено даалгагдаһан газараа уһалжа захалба.

— Мүнөө Габдурахмановай, Кушнаревой, Салиховай, Зарубинай хүтэлбэрилдэг звенонуудай луговодууд сабшалангаа уһа бүлэдэг станцяар уһалжа байна. Отрядаймнай звено бүхэндэнь 200 гектар сабшалан, мүн наг шэбхэ зөөжэ тарааха тракторнууд, борнойнууд даалгагданхай, — гээд совхозой директор П. Тарабукин хөөрэнэ.

УРАН БЭЛИГТЭЙШҮҮЛЭЙ ШАЛГАЛТА

БАГДАРИН. Манай штатнабэшэ корреспондент Вл. Чунавлев дамжуулна: Эдэ үдэрнүүдтэ аймагай ажахынуудай, предприяти, эмхи зургаануудай ба һургуулинуудай уран һайханай бүлгэмүүдэй харалга эхилбэ. Энэнь ашата партиимнай XXIV съездэ зорюулагданхай.

Мүнөө үнгэргэгдэжэ байгаа уран һайханай харалгада Багдаринай экспедициин, Муйска модошодой участогай, милициин таһагай, аймагай һургуулиин «Чайка» гэжэ ансамблиин болон бусад коллективууд хабаадалсажа, бэлиг шадабаряа туршалсаһан байна. Энээндэ хабаадалсажа, онсо шалгарагшад түгэсхэлэй харалганда хабаадаха байна.

КПСС-эй XXIV СЪЕЗДЫН ДЕЛЕГАТ

ЭРХИМҮҮДЭЙ НЭГЭН

Үглөөнэй 8 час 30 минута. Главна врачай кабинет соо больницын бүхы хүдэлмэрилэгшэд сугларанхай. Дежурна врач, медицинскэ сестранууд сүүдхэ соо болоһон үйлэ хэрэг тухай элидхэнэ. Хэндэ түрүүшын туһаламжа үзүүлхэб, хэниие республиканска больницада эльгээхэб, хэнэй халуун хэды шэнээнээр дээшэлээб, доошолооб, хэды үбшэнтэн больницада орооб, тэрэниие ямар врач эмшэлнэб, хэды хүн эдэгээд, гэртээ харяаб гэхэ мэтэ асуудалнууд зүбшэгдэнэ. Эдэ бүгэдые хаража, шагнажа, һуухадаа, хүн бүхэнэй элүүр энхэ, амгалан тайбан ажаһуудалые үдэр һүнигүй сахин хамгаалжа байдаг сагаан халаадтай хүнүүдтэ доро дохин, үнэн зүрхэнһөө һайнние хүргэхэ дуран хүрэнэ. Дэлхэй дээрэ эгээл һайн һайхан, энэрхы сэдьхэлтэй мэргэжэлтэ хүнүүдэй хүдэлмэри үглөө бүри игэжэл эхилдэг юм байна.

Хахад часай туршада үргэлжэлһэн консилиумай һүүлээр кабинет соо хүнүүдшье үсөөрбэ.

— Үдэр бүри игэжэ уулзадаг, хамаг хэхэ юумэнүүдээ хамтаараа зүбшэдэг заншалтайбди. Энээнээ «таба минутка» гэжэ нэрлэгшэбди,— гээд, главна врач нэгэ бага сүлөө ороһон хэбэртэйгээр бидэндэ хандаба. — Ехэл сүлөөгүй байналби даа. Час тухай болоод, партиин райкомдо лектор, пропагандистнарай семинар эхилхэнь. Шэнэ табан жэлэй түсэб тушаа партиин Директивэнүүдэй проектээр лекци болохо. Гээгдэхэнь аягүй. Һонирхоһон асуудалнуудаа һурагты, харюусаһуу...

— Светлана Ивановна, КПСС-эй XXIV съездын делегадаар һунгагдаад байхадаа эгээн түрүүн ямар бодолдо эзэлгдээбта?

— Түрүүн өөрынгөө нэрые дуулахадаа сошожо абааб. Иимэ ехэ этигэл найдабари намда олгогдохо юм гэжэ би хаанаһаа мэдэбэ гээшэбиб. Уданшьегүй нүхэдни намайгаа амаршалжа эхилээ. Тиихэдэнь бахардаһандаа мүртэй үгэшье хэлэжэ шадаашьегүйб. Мүнөө болоод байхада, үнгэрһэн жэлнүүд соо, бүхы наһан соогоо хэһэн ажалайнгаа дүн тушаа шэбшэн бодожо үзэнэб. Минии хэһэн, бүтээжэрхиһэн тиимэшье ехэ габьяа үгыл даа, Минии намтар юрын лэ совет эхэнэрнүүдэйхиһээ юугээрээшье илгаатай бэшэ. Хүдөө ажахые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ гэһэн түрэл Коммунис партиингаа уряагаар өөрынгөө хани нүхэр Юритэй Свердловско областьһоо Буряад орондо 1953 оной декабрь соо ерээ һэмди. Врач мэргэжэлтэ һэн тула би өөрөө Бэшүүрэй аймагай больницада терапевтээр, нүхэрни инженер-механигаар хүдэлжэ захалаа һэмди. Тэрэ гэһэнһээ хойшо мүнөө болотор эндээл ажаллажа байнабди,— гээд С. И. Суворова өөрынгөө намтар тухай богонихоноор хөөрэбэ.

Хүн болохо багаһаа, хүлэг болохо унаганһаа гэһэн оньһон үгэнүүд С. И. Суворовагай ажабайдалайнь намтарта сэхэ таарана. Партийна съездын делегадтай уулзажа, хөөрэлдэхынгөө урда үдэрынь КПСС-эй райкомой эмхидхэлэй таһагые даагша нүхэр Моревто ороходомнай, тэрэ Светлана Ивановна тушаа магтаалай олон үгэнүүдые хэлээ.

...Суворова Светлана Ивановна Запорожско областиин Каменско-Днепровско районой Большая Знаменка һууриндa алба хаагшын бүлэдэ 1926 ондо түрэһэн. 1942 оной июньһээ 1944 оной февраль хүрэтэр партизанска отрядай тагнуулшан, 1944 онһоо 1953 он хүрэтэр ВЛКСМ-эй гэшүүн, 1952 ондо Одессын Пироговой нэрэмжэтэ медицинскэ институт дүүргэжэ, врач-терапевт мэргэжэлтэй болоһон. 1955 оной мартһаа КПСС-эй гэшүүн. 1954 онһоо 1957 он хүрэтэр Бэшүүрэй аймагай больницын терапевт, 1957 онһоо главна врач, «Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай партизанда» гэһэн хоёрдохи шатын, В. И. Ленинэй ойн баярай медальнуудаар шагнагдаһан. Пионер-партизанһаа эхилээд, коммунист-врач хүрэтэр ургаһан юрын совет эхэнэрэй ажабайдал, ажал ябуулга энэл даа.

17 жэл үлүүтэй саг соо нэгэ газарта ажаллаһан Светлана Ивановнагай гараар хэды хүн эмшэлүүлээ, ами наһаяа абаруулаа хаб. Олохон лэ болохо байха. Энэмнай юунһээшье үнэтэй шэн габьяа бэшэ аал!

Врач хүнэй үдэр бүриин хүдэлмэридэнь хүлеэгдээгүй ушарал ходо боложо байдагынь мэдээжэ. Бүри һаяхан болоһон ушар. Февраль һарын 19-нэй үдэшэ. Светлана Ивановнагай үдэр соо хэһэн хүдэлмэриингөө дүн гаргаад, үглөөдэр юу хэхэ байһанаа түсэблөөд, гэртээ ябаха гэжэ байтарнь, харгын усалда орожо, мэдээгүй болошоһон залуухан хүбүүн больницада асарба. Аюулда орогшые врачнарай үзэхэдэнь, ууранг тархинь ехээр дорьбоһон гэжэ тодоруулһан. Залуу хүбүүнэй ами наһые үхэлэй һабарһаа абархын тула больницын бүхы коллектив арбаад үдэрэй туршада унтаха нойргүй оролдоо. Мүнөө тэрэнь мэдээ орожо, фамилияа, нэрээ, эхэеэ дурдажа эхилээ. Иимэ жэшээнүүдые дурдаха болоо һаа, эмшэдэй ажабайдалда, хүдэлмэридэ али олон ааб даа.

Нүхэр С. И. Суворовагай хүтэлбэри доро аймаг дотор ажалшадые медицинскэ талаар хангаха хэрэг һүүлэй жэлнүүдтэ ехэхэн амжалтатай. Хэрбээ 1965 ондо аймагай больницанууд 190 хүниие хэбтүүлжэ, нэгэ доро аргалдаг байбал, мүнөө 260-да хүрөө гэхэ гү, али 37 процентээр ургаа. Энэ үе соо гансахан аймагай больницада 60 орон нэмэжэ, бүхыдөө 160 болонхой. Мүнөө аймаг дотор медицинскэ пункт, больница, поликлиникэгүй нэгэшье тосхоние олохогүйт. Һүүлэй 5—6 жэлэй туршада комплексно больница Потанино, Шэбэртэ, Бага-Куналей гэхэ мэтэ тосхонуудта баригдажа, ашаглалгада үгтөө. Тиихэдэ аймаг дотор бухыдөө фельдшерскэ 8 пункт нээгдээ. Медицинскэ мэргэжэлтэд булта квартираар хангагданхай.

— Партийна съезд дээрэ үгэ хэлэхэ болоо һаа, юун тушаа хэлэхэ һанаатайбта,—гээд делегадһаа асуубабди.

— Ажалшадай энхэ элүүрые сахиха талаар аймаг соогоо болоһон асари ехэ социальна хубилалта тушаа хөөрэхэб. 1890-93 онуудта манай Бэшүүр тосхондо Забайкалиие шэнжэлэгшэ, эрдэмтэ врач Николай Васильевич Кириллов ажаһууһан, үбшэнтэниие аргалдаг байһан юм гэхэ. Тэрэ доктор үбшэнтэниие үзэхэ, аргалха тусхай гэргүй һэн тула өөрынгөө гэртэ хүнүүдые үзэдэг, эмшэлдэг байгаа. Тиихэдэнь нютагай ноёд һайд, уставщигууд врачые ходо доромжолдог, ажал ябуулгадань эсэргүүсэлгэ хэдэг байһан. Үнгэржэ ерэхэдээ Бэшүүрэй волостиин старшина 1893 оной июлиин 24-дэ таряашадай суглаа зарлаад, Бэшүүр тосхондо ажаһууһан врачые эндэһээ нүүлгэхэ гэһэн эрилтэ табиһан хаш. Тиихэдээ тэрэ игэжэ мэдүүлһэн гэхэ. Мүнөө тосхондомнай ганса врач ажаһууна, хүнүүдтэ «эмшэлгэ» хэнэ. Энэмнай ехэ нүгэл шэбэл шуу. Хэн мэдэбэ. Хойто жэл үшөө табан врачнар манда ерэжэ болохол. Тиимэһээ эртээнһээ энэ «эмшэнээ» эндэһээ намнаха хэрэгтэй гэһэн. Хашагдажа, аргаа ядаһан тэрэ врач Бэшүүрһээ нүүхэ баатай болоһон юм. Харин мүнөө аймаг доторнай дээдэ эрдэмтэй 44 врач, тусхай дунда мэргэжэлтэй 184 хүн ажалшадай элүүр энхые үдэр һүнигүй сахин хамгаална. Совет засагай туршада Ленинэй партиин хүтэлбэри доро туйлагдаһан эдэ бүхы амжалтанууд тушаа съездын делегадуудта, парти, правительствынгаа хүтэлбэрилэгшэдтэ хөөрэжэ үгэхэб, — гээд Светлана Ивановна хэлэбэ.

Хүдөө зониие медицинскэ талаар хангалгые, санитарно-һэргылэмжын хүдэлмэриие улам һайжаруулхын тула нэн түрүүн кадрнуудые бэлдэхэ, эмшэлэлгын түрүү онол аргануудта һургаха хэрэгтэй бшуу. Аймагай главна врач һэн тула С. И. Суворова энэ талаар эмхидхэлэй болон хүмүүжүүлгын горитой хүдэлмэри ябуулдаг. Шэнэ ерэһэн эмшэд гурба һара хүрэтэр болзор соо Улаан-Үдын республиканска больницада гү, али оронойнгоо бусад городуудай институдуудта ошожо, мэргэжэлээ дээшэлүүлжэ байдаг юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ В. Б. Бальчинов, Ф. Ф. Селиванов, М. А. Савельева болон бусад врачнар оронской элдэб городуудай институт болон клиникэнүүдтэ мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлээ. Тиихэдэ аймагай врачнарай конференци, сестрануудай совет, санитарнуудай хэшээлнүүд, медсовет, фельдшерскэ үдэр гэхэ мэтын элдэб хэмжээ ябуулганууд һара бүри үнгэргэгдэжэ байдаг.

— Медицинскэ шанар һайнтай туһаламжа үзүүлхын, хүн зониие бүхы түрэлэй туһаламжаар хангахын тула эмшэлгын олон шэглэлтэйгээр мэргэжэһэн ехэ больница, поликлиникэ, диспансернүүдые барилга үргэлжэлүүлхэ гээд КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдэй проект дотор хэлэгдэнэ. Мүнөө 100 оронтой больница бидэнэй эрилтэ хангажа шадахаяа болёо. Тиимэһээ аймагайнгаа түбтэ һүүлэй үеын хэрэгсэл болон түхеэрэлгэнүүдээр хүсэд хангагдаһан ехэ больница бариха болонобди. Тиихэдэ тосхон бүхэндэ багахан больницануудые бариһанай үлүү гэжэ һанаха байнаб. Эдэ бүхы асуудалнууд тушаа съезд дээрэ ехэ хөөрэлдөөн болохо. Би врач хүн һэн тула партийна энэ ехэ хуралдаанда, тэндэ абтаха шиидхэбэридэ өөрынгөө һанамжа, дурадхал оруулха эрхэтэй байһандаа баяртайб, зол жаргалтайб, — гээд Светлана Ивановна хөөрөөгөө дүүргэбэ.

Буряадай коммунистнууд республикын медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй дундаһаа эгээл эрхимүүдэйнь нэгэн болохо Бэшүүрэй аймагай главна врач С. И. Суворовае өөрынгөө делегат болгон партийна съездэ түлөөлхэл ёһоороо түлөөлөө.

Б. ЖАМБАЛОВ.
Манай корр.

ГАХАЙ YСХЭБЭРИЛГЭ—ГОЛ hАЛБАРИМНАЙ

Кабанскын аймагай Оймором совхоздо найман жэлэй саада тээхитэй жэшэхэдэ, гахайн мяха абалга 5 дахин ехэ болоо. Хэрбээ 1962 ондо тус ажахы 3316 поршоонхо түлжүүлhэн haa, нёдондо 11,2 мянган поршоонхо абаад, бүхыдөө 7570 центнер шэгнүүртэй 8300 гахай гүрэндөө тушаагаа. Тиигэжэ энэ hалбариhаа 765,1 мянган түхэригэй ашаг олзо оруулагдаа.

Долоо-найман жэлэй саада тээ манай совхоздо гахай үсхэбэрилгэ гол hалбари гэжэ тоологдодоггүй, мяха гүрэндэ худалдалгада бага зэргэл нэмэри оруулдаг нэрэтэй байhан юм.

Тиихэдэ фермэнүүдшье жэжэхэнүүд haаб даа. Тэдэнэр тус бүридөө өөhэдөө поршоонхонуудаа абаад түлжүүлдэг, гахайнуудаа шахадаг байгаа. Тиимэhээ тэндэ ажал хүдэлмэриие оньhожоруулха, гахайнуудай харууhа, тэжээлые шэнэ түрүү гуримаар эмхидхэхэ аргагүй hэн. Жэшээнь, нарай поршоонхо байлгаха байрын досоохи температура, шиг нойтониинь томо гахайнуудай байрынхиhаа ондоо байха ёhотой ха юм. Харин бүхы гахай, поршоонхонуудай нэгэ байра соо байхадань досоохи халуун, дулааниень хайшан гээд зүбөөр тааруулхабши, аргагүй.

Хэнэйшье мэдэhээр нарай поршоонхо, томо болоhон поршоонхо, эхэ гахай, шахамалнууд хуу ондо ондоо температурай, шиг нойтотой байрада байлгагдаха, ондо ондоо гуримаар эдеэлүүлэгдэхэ, харууhалагдаха ёhотой. Тиигээд гахайшадшье тусгаар мэргэжэлтэн байха зэргэтэй.

I. Ажалаа шэнээр эмхидхэhэнэй ашаар

Эдэ бүтэдые хараада абажа, гахайнгаа фермэнүүдые зохихо тээшэнь томодхожо, эхэ гахай, нарай поршоонхонуудые харууhалха, эхэhээ hалгаагдаhан томо болгогдохо поршоонхонуудай, шахамал гахайнуудай фермэнүүдые хуу амяар амяарайнь болгообди. Тусхайлбал, Дубинино тосхондо гол түлэб эхэ гахайн фермэ байдаг, Инкино тосхондо—шахамал гахайнууд харууhалагдана, эхэ гахайнуудай зариманиинь Худари тосхондо суглуулагдаа. Тэрээн соонь табан ондоо цех эмхидхэгдээ. Жэшээнь, **нэгэдэхи цехтэ** — үсхэбэридэ табигдаха азарга гахайнууд байдаг, **хоёрдохидонь** — поршоонхоhоо haя hалгаагдаhан, мүн ороондо оруулагдаhан эхэ гахайнууд, **гурбадахидань** — нарай поршоонхотой гахайнууд, **дүрбэдэхидэнь** — эхэhээ hалгаагдаhан (2-hoo 4 hаратай болотороо) поршоонхонууд, **табадахидань** — шахамалнууд харууhалагдадаг юм.

Цех бүхэнэй ажал ямараар эмхидхэгдэнэ гээшэб?

Урдань гахайшан бүхэн 20—25 эхэ гахай даадаг байхадаа жэл соо тэдэнээ 1,5—2 дахин түрүүлжэ, 200—250 поршоонхо абаад, хоёр hаратай болоторнь харадаг hэн. Бэшэ тээнь эхэ гахайнуудаа харууhалаад, эдеэлүүлээд, ороондо оруулаад лэ хоёрдохёо түрэхыень хүлеэгээд байдаг бэлэй. Тиимэ байхадаа нарай поршоонхо абадаг таhалганууд жэлэй ехэнхи сагта хооhон байдаг, ямаршье ашаг үрэ үгэдэггүй байгаа.

Харин мүнөө ажалаа цехэй гуримаар эмхидхэдэг болоходоо гахайшан бүхэндэ эхэ гахайнуудые даалгахаяа болижо, харин нарай поршоонхо абадаг тусхай таhалгабайрануудыень даалгажа үгэнэбди. Тиихэдэмнай энэ цехэй гахайшад ороондо оруулагдажа түрэхэ дүтэлhэн гахайнуудые даажа абаад, тэдэ таhалганууд соогоо бултандань оруулжа, поршоонхынь абана, түлжүүлнэ. Нарай поршоонхонуудай хоёр hаратай болоторнь хараад, эхэhээнь hалгаажа, нүгөөдэ цехтэ тушаадаг. Таhалгануудайнгаа сүлөөрхэдэ түрэхэ болоhон ондоо гахайнуудые тэндэ оруулна. Тиигэжэ таhалгануудынь нэгэшье үдэр хооhон байнагүй бшуу. Хэрбээ урдань нэгэ гахайшан жэл соо ойроодоо 40—50 гахай түрүүлдэг haa, мүнөө 100—150 гахай түрүүлнэ гэхэ гү, али таhалга бүхэн соо жэлдээ 4—6 дахин поршоонхо абтана. Жэшээнь, нёдондо совхозой түрүү гахайшан З. Симухина гансаараа 114 гахай түрүүлээд, хамта 540 гаран поршоонхо абажа түлжүүлээ. Мүн бэрхэ гахайшад П. Хамуева, М. Плюснина, В. Пермякова гэгшэд баhал тэрэнhээ холо гээгдээгүй.

II. Поршоонхо шадажа түлжүүлхэ шухала

Ажалыень иигэжэ эмхидхэхэдэ гахайшадай хэхэ хүдэлмэринь тодорхой hонор болоно. тэрээндээ hайнаар мэргэжэнэ, дүршэнэ гээшэ. Мүн гахайшадта хүнгэншье болоно.

Поршоонхоhоо hалгаагдаhан, hая ороондо оруулагдаhан эхэ гахайнуудые харууhалха, эдеэлүүлхэдээ шадамар бэрхэ болоhон хүнүүд хоёрдохи цехтэшье олон. Урдань тэдэниие хуу амяар амяарайнь таhалгануудта байлгадаг haa, мүнөө эндэ гахайнуудынь ехэ байра соо нэгэ газарта олоороо байлгагдадаг, тусхай столово соо эдеэлүүлэгдэдэг юм. Энэ цехэй гахайшад hубай эхэнүүдые зүбөөр эдеэлүүлжэ, ототой болоошодыень саг соонь элирүүлээд, хоёр дахин үрэжүүлдэг, тиигээд түрэхынь урда оролдосотойгоор харууhалаад, нүгөөдэ цехтээ үгэдэг. Нёдондо Худариин отделениинхид 1000 haйса гаран эхэ гахайнуудые үрэжүүлжэ, поршоонхо абаха цехтэ тушаагаа. Эдэнэр хээлитэй болоhон эхэ гахайнуудые түрэхэhөө недели урда нүгөө цехтэ үгэдэг байна.

Азарга гахайнуудай цехтэ тэдэнь тус тустаа таhалганууд соо байдаг. Тэдэниие техник-үрэжүүлэгшэ, тусгаар томилогдоhон гахайшад хаража, хаhа сагтань зүб рационоор эдеэлүүлхэ, бэеынь элүүрые шалгаха, таhалга, хобто кормушкыень сэбэрлэхэ, ототой болоhон эмэ гахай асаржа тэдээндэ үрэжүүлхэ уялгатай юм.

Эхэhээ hалгаагдаhан 2 hаратай, тус тустаа 10 килограммhаа бага бэшэ шэгнүүртэй болоhон поршоонхонуудай байдаг цехтэ нэгэ таhалга соо бэеэр адлинууд 200—250 поршоонхо харууhалагдана. Энэ таhалга соонь шалаhаа өөдэнь 30 сантиметр үндэрхэнөөр хэhэн наарханууд түхеэрэгдэнхэй. Эндэнь поршоонхонуудай хэбтэхэ, унтахада зохид, хуурай, дулааншье байна бшуу. Таhалгын доро шала дээрэ табигдаhан хобоо соо элдэб тэжээл дүүжэн харгыгаар асарагдажа хэгдэдэг. Поршоонхонуудай 4 hаратай болоходонь шахалгын цехтэ дамжуулжа үгэдэг юм.

Нёдондо Дубинино тосхоной фермынхид 4000 гаран поршоонхо томо болгожо шахалгын цехтэ тушаагаа. Тиихэдэ Худари тосхоной фермэ жэл соо 3500 поршоонхо түлжүүлээ. Совхоз дотор поршоонхонуудай шэгнүүр бүхыдөө жэл соо 1600 шахуу центнерээр нэмээгдээ гэхэ гү, али поршоонхо бүхэнэй шэгнүүр сүүдхын 350—400 граммаар нэмээгдээ.

III. Гахай шахалгын экономико тухай

Бидэ гахайнуудаа Инкино тосхондо байлгажа шахан таргалуулдагбди. Дүрбэ hаратай болоhон бэеэр сула hайн поршоонхонуудые түрүүн тусхай эмээр таряад, эндэ асардагбди. Шахамалнуудай цехтэ ехэнхи хүдэлмэринь оньhожоруулагданхай. Тэжээл буйлуулха, шанаха, хобто кормушка соогуурнь хубаажа үгэхэ, шэбхыень сэбэрлэхэ хүдэлмэри гол түлэб оньhон машинкаар хэгдэдэг.

Мүнөө эндэмнай нэгэ доро 4500 гахай байлгажа шахаха байра бии. Хэрбээ гахайнуудые гурба hара соо шахаад, тус бүринь шэгнүүрые сүүдхын 500 граммаар нэмээгээ haa, жэл соо 8 мянган центнер гахайн мяха гүрэндөө тушааха аргатайбди. Мүн гахайнуудые дүрбэ hара шахаад, тус бүриинь шэгнүүрыень сүүдхын 600 граммаар нэмээжэ шадабал, жэлдээ 9700 центнер мяхан абтаха байна.

Харин үнгэрэгшэ жэлдэ шахамалнуудай цехтэ харууhалагдаhан гахайнуудай шэгнүүр бүхыдөө 4500 центнерээр нэмээгдээ гэхэ гү, али шахамал бүхэнэй шэгнүүр сүүдхын 430 граммаар нэмээгдээ. Абтаhан гахайн мяханай центнер бүхэндэ 0,82 хүнэй хүдэлhэн үдэр гаргагдаа гэхэ гү, али гахайн мяханай центнер бүхэнэй өөрынь үнэ сэн 95 түхэригтэ болоо.

Энэмнай 1962—1964 онуудайхиhаа жэшээгүй ехэ. Тиигэбэшье энээгээр hанаагаа амарха үндэhэн үгы. Үнэндөө гахайнуудай шэгнүүрые үшөөл ехээр нэмээхэ, абтаhан мяханай өөрынь үнэ сэнгые нилээд хямдаруулжа болохо байна. Нэн түрүүн шахамал гахайнуудта hайн шанартай, шэмэ ехэтэй тэжээл элбэгээр эдюулээл haa, түргэн таргалха бшуу. Жэшээлхэдэ, нёдондо январь соо шахамалнуудта холижо дараhан силос, үбhэнэй гурил, загаhанай гэдэhэ дотор, үлөөдэhэ гэхэ мэтые эдюулжэ шахахада гахайн шэгнүүрээ нэмээhэн центнер бүхэндэ 6,5 тэжээлэй единицэ гаргагдажа, мяханайнь центнерэй өөрынь үнэ сэн 65 түхэригтэ болоо hэн. Харин үнгэрэгшэ жэлэй май hарада холимол тэжээл, загаhанай фарш гэхэ мэтэ таhалдаад, ехэнхидээ тээрмэдэhэн орооhо таряанай хальhа гол түлэб эдюулжэ шахаад байхада гахайнуудай шэгнүүрээ нэмээhэнэй центнер бүхэндэ аяар 14,9 тэжээлэй единицэ гаргашалагдажа, абтаhан центнер мяханайнь өөрын үнэ сэн 145 түхэригтэ болоо бэлэй.

Тиимэhээ гахайнуудта элдэб янзын, шэмэтэй холимол тэжээл hайса эдюулхэ гээшэ ехэ удха шанартай. Мүнөө шахамал гахайнуудтаа жэл соо 45 мянган центнер талха таряанай зүйл эдюулнэбди. Саашадаа гахайн мяха ехээр абадаг болохо бүри талха таряанай зүйл улам ехээр гаргашалагдадаг болохо байна. Ороохоёо бидэ ехэнхидээ байра дээрээ ямаршье ондоо зүйл холингүйгөөр үйрүүлнэбди. Тиихэдэмнай шанарынь үшөөл муу, гахайн хото гэдэhэн соо хүсэд эдеэн боложо шэнгэнгүй, гушаад процентнь тэрэ зандаа шабааhанаарнь гарашана, биратай ашаг үрэ үгэнэгүй бшуу.

Энээнhээ ямар тобшолол хэхэб гэхэдэ, манай Оймором, Шергинскэ совхозуудта холимол тэжээл гаргадаг өөhэдын hайн түхеэрэлгэтэй тусхай заводтой болоогүйдэ аргагүй гэжэ hанагдана. Тиимэ тэжээл ондоо тээhээ зөөхэдэ гаргаша ехэтэй болоно, зөөгдэжэшье хүшэхүртэнэгүй. Манай ажахы 500 гектарта хартаабха таридаг, hайншье ургаса абадаг. Теэд намар, тэрэнээ холо зөөжэ худалдахамнай бэрхэтэй болоно. Тиимэhээ тэрэнэйнгээ нилээд ехыень мал, гахайдаа эдюулнэбди. Теэд намартаа, үбэлэй эхеэр эдюулжэ, үрдеэгүй үлөөhэн хартаабхамнай үбэлэй хүйтэндэ хүлдөөд, хабар үжэжэ, нилээд ехэнь хаягдана. Хартаабхаяа байра дээрэнь буйлуулдаг болохо, тэрэнние хадагалха hайн түхеэрэлгэтэй хранилищи бариха саг ерээ. Мүн хартаабхаяа оньhон машинаар угаагаад, хэршээд, холимол силос дараха асуудалые түргэн шиидхэхээр болоо гэжэ hанагдана.

IV. Ажалай түлөөhэн ба ажахын тоосоон

Бидэ нэгэдэхи цехтэ хүдэлдэг хүн бүхэндэ 30 азарга даалганабди. Толгой бүхэнэйнь харууhанай түлөө hарын 2 түхэриг 72 мүнгэн түлэгдэнэ.

Нарай поршоонхотой гахайнуудай цехтэ хүн бүхэн нэгэ доро 24 эхэ гахай поршоонхонуудтайнь харадаг юм. Тэдэнэр абажа тушааhан поршоонхонуудайнгаа амидын шэгнүүрэй центнер бүхэнэй түлөө (үбэлэй сагта 13 түхэриг 76 мүнгэнhөө—15 түхэриг 24 мүнгэ хүрэтэр, зундаа—12 түхэриг) түлөөhэ абадаг байна.

Гурбадахи цехэй гахайшадта хүн бүхэндэнь 90 толгой hубай, hая ороондо ороhон гахай даалгагдана. Үрэжүүлжэ хээлитэй болгоод, тушааhан эхэ гахай бүхэнэйнь түлөө 1 түхэриг 50 мүнгэн, толгой бүхэнэйнь харууhанай түлөө 48 мүнгэн үгтэдэг.

Дүрбэдэхи цехтэ ажалайнь хэды шэнээн оньhожоруулагдаhаниие хараада абажа, нэгэ хүндэ 200-haa 275 хүрэтэр поршоонхо даалгагдана. Эндэ поршоонхонуудай шэгнүүрые нэмээhэнэйнь түлөө центнер бүхэнэй 5 түхэриг 71 мүнгэнhөө эхилээд, 7 түхэриг 86 мүнгэн хүрэтэр түлэгдэнэ.

Шахамалнуудай цехтэ хүн бүхэн 270 гахай харууhалжа, тэдэнэйнгээ шэгнүүрые нэмээhэн центнер бүхэнэйь түлөө 3 түхэриг түлэдэгбди.

Гахай, поршоонхо гарза хоролтогүйгөөр харууhалжа, шэгнүүрыень ехээр нэмээhэн, түл олоор абаhанай түлөө хүнүүдые бодотоор урмашуулха түлөөhэнэй гурим тогтоогдонхой. Жэшээнь, шахамал гахай харадаг хүнүүдэй гахайн шэгнүүрые түсэбhөө гадуур нэмээhэн центнер бүхэнэйнь түлөө 5 түхэриг 70 мүгэн нэмэжэ түлэгдэдэг юм.

Фермэ бүхэн ажахын тоосоондо оруулагданхай. Тэдэндэ тэды шэнээн гахай хаража, шэгнүүрыень тэды центнерээр нэмээхэб, тэды толгой поршоонхо абахаб, эхэ гахай ороондо оруулхаб гэжэ hара бүриин даабари үгтэнэ. Мүн тиимэ гаргаша хэхэ, тэды шэнээн тэжээл гаргаха гэжэ лимит тогтоогдоно. hара бүри хэhэн хүдэлмэриин дүн гаргагдажа, фермэ бүхэн ямараар хүдэлөөб, ямар дутагдалтайб гэжэ суглаан дээрэ шэнжэлдэг, хэлсэдэгбди.

Байгша ондо манай совхозой гахайшад бүри hайнаар хүдэлжэ, тарган мяха гүрэндөө ехээр тушаахын түлөө мүнөө КПСС-эй XXIV съездын хүндэлэлдэ социалис мүрысөө ургэнөөр дэлгэрүүлэнхэй.

С. ЖАНЧИПОВ,

Кабанскын аймаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Тимлюйн асбоцемхэрэгсэлнүүдэй за… шинист Иннокентий Иванович Викторов. Энэ нүхэр парти… съездын хүндэлэлэй мүрысөөндэ оролсожо, ажалда… туйлана.

Е. ЗАХАРОВ…

ЗАЛУУ ТУГАЛШАДАЙ АМЖАЛТ…

ЗЭДЭ. Хүдөө бэшэгшэ А. Елисеев иигэжэ м… Комсомол басагад Ц-Х. Гармажапова Ек… Тараева хоёр нютагайнгаа дунда hургуули ам… түгэсхэhөөр түрэл Доржо Банзаровай нэрэмжэ… хоздоо үлэжэ, тугалшан болохоёо шиидэhэн бэ… гэhээршье нилээд саг үнгэрөө. Дүй дүршэлтэй… малшадай туhаламжаар хүдэлмэрилhэн хоёр нү… нөө ямаршье бэрхэшээлhээ айхаяа болинхойну… та партиингаа XXIV съездын хүндэлэлдэ зорю… гал бүхэнэйнгөө шэгнүүрые сүүдхын дунда… 700—800 грамм нэмээхээр хараалнад. Тиин… дүнгөөр эдэнэй харууhалдаг тугалнууд ту… шэгнүүрээ сүүдхэдээ 730 граммаар нэмээhэн бай…

УРГЫН hАЛБАРХАДА

Хүйтэнэй шангараад абахада, Санжайжаб Лубсанович ажалдаа ехэл тухашаран алдаа. Отделениhээнь трактор үгтэжэ, колхозой обин дээрэhээ талха таряанай зүйл хонидтоо буулгажа абаба. Үбhэншье зөөгдөө.

— Энэ хүйтэн сухарихал байха даа. Хабар боложо байна ха юм. Теэд хабарай сагта найдахашье юумэн байхагүй. Малай эдишэ байгаал haa, зоболто үгы,— гэжэ тэрэ hанаандаа этигэнэ.

hаяхан тэрэнтэй уулзахадамни: «сагаа hарын хүйтэн дабагдаал гээшэ» гэжэ нүхэр Баинов сэдьхэлдээ хүхинэ hэн. Ажаглахада тэрэнэй хүрин хара шарайнь олон юумэ тайлбарилжа үгэнэ. Санжайжаб Лубсанович колхозойнгоо хусануудые хаража байhаар дүрбэн жэл болоо. Бүхы ажалаа Цырендари hамгантаяа хэжэ байдаг. Хүдэлмэринь тиимэ хүнгэн бэшэ. Хонидой үрэжүүлэгдэхэ хаhада хусануудаа хэдэ хэдээрнь отаранууд дээгүүр тараадаг. Намарай hүүл багаар тэдэнь дахин суглуулагдажа, Санжайжабай отарада асарагдана. Харахадашни зарим хусанууд зүдэршэhэн байгша. Тэдэнээ Баиновтан үбэлжэлгын үедэ тусгаар харууhанда байлгажа, амяарлан эдеэлүүлhээр лэ хүшэ шадалыень нэмээнэ.

Үбэлжэлгые бэлэдхэлтэйгээр угтахын тулада отарын хонишод ехэ хүдэлмэри хэhэн. Борбойн-Адаг, Обоотоhоо сабшажа абаhан үбhэниинь мүнөөшье хүрэтэр малдань үгтэhөөр. Хамта 250 центнер hайхан үбhэн бэлэдхэгдэhэн байгаа. Энээн дээрэнь үшөө зуугаад центнер зеленко хуряагдаа. Тэдэнээ гамнажа, арьбалжа эдюулhээр хусануудайнгаа тамирые алдуулангүй ондо оруулжа байна.

Алтайн меринос үүлтэрэй томо хусануудайнгаа ноохые ахалагша хонишон нүхэр Баинов иража үзөөд:

— Энэнhээшни мууларгүй ехэ ноохон абтадаг даа,— гээд Санжайжаб Лубсанович хөөрэнэ.

1969 ондо хусануудhаань дунда зэргээр 6 килограмм ноохон хайшалагдаа. Нёдондо табан килограммhаа үлүү гараа. Хэрбээ бүхы хусануудаймнай алтайн мериносой байгаа haa, адагынь долоонайхан килограмм ноохон хайшалагдаха байха hэн. Тэд 250-яад толгой соонь еэ тэрбаанан лэ нёдондо Алтайнаа асарагдаhан хусанууд. Хүдөө хуса урзанда Зэдын «Коммунизм» колхозhоо худалдажа абтаа hэн. Эдэнhээ ноохон hайн байха бшуу. Жэлдээ зэргээр толгой бүриин 5—6 килограмм ноохон хайшалагдажа байхадаа, ганса Баиновтанай отараhаа 13—15 центнер хүрэтэр ноохон гүрэндэ худалдагдана. Энэнь үнэтэйгөөршье сэгнэгдэдэг.

Үнгэрэгшэ намар Санжайжаб Лубсанович Баинов Улаан-Үдэ хотодо үнгэргэтдэhэн республикын түрүүшүүлэй зүблөөндэ хабаадалсажа, олон хүнүүдэй үгэ хэлэhые шагнаhан байна. Тиигээд өөрын бодолготойшье гэртээ бусаа hэн. Колхозой бүхы хусануудые гартаа барижа, байhан хүн хадаа малаа тобир тарган ондо оруулхые, ноохо ехээр хайшалхые хүсэнэ. Мүн хусануудаа зунай ногоон дээрэ hайнаар адуулжа, үрэжүүлгын хаhа эхилтэр hайса таргалуулха зорилготой.

Санжайжаб Лубсанович Цырендари hамгантаяа колхозойнгоо хонин ажалда ороhоор нилээд удаан болоо. 1956 ондо анхан хурьгадые даажа абаа hэн. Хожомынь дүрбэн жэлэй туршада эхэ хонидые харууhалаа. Олон жэлдэ хүдэлhэн баян дүй дүршэлөө хэрэглэжэ, эдэнэр мүнөө колхозойнгоо хонидые олошоруулалсажа байна.

Гэбэшье хонин ажалда орохынгоо урда тээ тэдэ хоёр Зэдынгээ «Мир» колхоздо олон жэлдэ механизатораар хүдэлhэн байха юм. Дайнай эхилhэн жэлдэ Санжайжаб Цырендари хоёр механизаторай мэргэжэлдэ hуража, тракторай рульда hуугаа hэн. Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай хэсүү хүндэ жэлнүүдтэ колесно тракторай хажууда үдэр hүнигүй ябажа, харюусалгатай даабари эдэнэр дүүргээ. hүүлдэнь 1956 он болотор хоюулан ажаллаад, hайн дураараа мал ажалда хүдэлхэеэ гараа ха юм.

hайнаар ажаллажа байхада, хамтын ажалай алинииньшье өөрэгүй харюусалгатай. Мүнөө колхозойнь хонин hүрэг олошоржо, хонишодой үүргэ бүришье дээшэлжэ байна. Санжайжаб Лубсанович үглөө бүри хонидоо туужа ябахадаа, харюусалгатай хүдэлмэри хэжэ байнаб гэжэ hанажа ябадаг. Тэрэнэй сэдьхэлдэ хабарай тэнигэн дулаан үдэрнүүд, хонин hүргүүд хододоо харагдана. Нигэжээр ургын hалбарха саг ойртоо. Иигабари наранай шаража, хада майлын үбэрөөр хабарай түрүүшын сэсэгүүдэй hайн баржа эхилхэдэ, хонишоной hэшэгэл уринь бүришье баяртай бшуу.

Т. ГАРМАЕВ.

„АЖАЛ ХЭЖЭ, ХYН БОЛОДОГ"

...Клуб соо дүүрэн колхознигууд. Хойхонуур, аминдаа залуухан колхознигууд бүлэглэн hууна (мүнөө дээрээ үшөө колхозой гэшүүд болоодүй, зүгөөр олонхинь сохом болохо), анхаралтайгаар элидхэл шагнана. Колхозой правлениин зүгhөө абажа, эхэ эсэгэнэртээ, аха нүхэдтээ хамта үргэн ниитэ суглаанда хабаадажа байhандаа тэдэнэр омогтой, баяртайнууд. Эдэнэр хадаа Захааминай аймагай Цахирай дунда hургуулиин 9-дэхи, 10-дахи классай hурагшад.

Колхозой правлениин түрүүлэгшэ, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Г. Г. Цыдыпов тоосоото элидхэл эхилхэдээ, 1970 ондо туйлаhан амжалта тухайдаа хэлэжэ захалба. 1970 ондо «Победа» колхоз Захааминайнгаа аймагай колхоз, совхозуудай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ hараhаа hарада, кварталhаа кварталда түрүү зэргэдэ ябалсажа, жэлэй хүдэлмэриин дүнгүүдээр КПСС-эй райкомой болон аймгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан тугта хүртөө. Үнгэрэгшэ тоосоото жэлдэ колхоз мүн КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон облпрофсоведэй ойн баярай Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаhан байна. Малhаа ашаг шэмэ абаха, hү, мяха, ноохо гүрэндэ худалдаха, малайнгаа тоо толгой олошоруулха түсэб, уялганууд холо үлүүлэгдээ. Мүн үнгэрэгшэ табан жэлэйшье түсэбүүд гол зүйлнүүдээр дүүргэгдэhэн байна. Эдэ жэлнүүдтэ гүрэндэ шанар hайнтай үхэрэй мяхан ехээр худалдагдадаг болоо. Гүрэндэ худалдагдадаг малай шэгнүүр илангаяа ехээр нэмээ. Нэгэ толгой гүрэндэ тушаагдаhан мал 1970 ондо 328 килограммда хүргэгдэhэн байна. Мүнөө жэл бүри эрид ехээр нэмээжэ, 350 килограммда хүргэхэ зорилго табигдана. Түрүүшын кварталай түсэбтэ оруулан, январь, февраль hаранuудта худалдагдаhан 100 гаран толгой залуу сарнуудай дунда зэргын шэгнүүр 370 гаран килограмм байба.

Эдэ бүхы амжалтануудта мүн манайшье хубита бии гэжэ hурагшанар бодохол ёhoopoo бодоно зэргэтэй. Тэдэнэй бодолые тааhан мэтэ:

— Хамаг хатуу-хүтүү ажалыемнай далда оруулалсадаг hургуулиингаа үхибүүдтэ бидэнэр тон ехэ баясхалангаа хүргэнэбди. Жэшээлхэдэ, манай эндэ шэнэ, шэмэ ехэтэй ургамал болохо куузику тарилга, харууhалга, хуряалгадамнай, мүн үбhэ, зеленкоёо хуряаха үедэмнай, хонидойнгоо ноохо хайшалхадамнай, сэгнэшэгүй ехэ туhа хүргэнэ. «Ажалша бэрхэ хүнүүд боложо ябаhандатнай тон ехэ баяртайбди, ажал хэхэл хэрэгтэй, «ажал хэжэ, хүн болодог» гэhэн үгэ бии юм»,—гэжэ Гомбо Гармаевич түгэсхэлэйнгөө үгэ соо хэлэжэ, үхибүүдые бүришье баясуулба.

Юhэдэхи табан жэлэй түсэб тушаа КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдэй проект дотор арадай гэгээрэлые хүгжөөхэ, илангаяа hуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие дам саашадань hайжаруулха хэрэгтэ онсо шухала анхарал хандуулагдана. «Залуушуулай дура хүсэл болон арадай ажахыда мэргэжэл hайнтай кадрнуудай хэр зэргэ хэрэгтэй байhаниие хараада абалсан, hурагшадай ямар мэргэжэл шэлэхэ хэрэгтэ туhалха талаар хүдэлмэри шангадхаха» гээд съездын Директивэнүүдэй проект дотор заагдана.

Манай hургуулиин үхибүүдэй олонхинь түрэл колхоздоо үлэжэ, нютагаа баяжуулалсаха, хүдөө ажахынгаа үйлэдбэриие хүгжөөлсэхэ байhаниинь лабтай. «Победа» колхоз хүн зоноор, ажалай хүсэтэй хүнүүдээр үсөөн ажахы. Хамта 140-өөд үрхэтэ айл, 700 гаран хүн зонтой, 250 хүдэлмэришэн бии. Зонойнь олонхи — залуушуул, hургуулиин үхибүүд. Тиимэhээ шэнэ, юhэдэхи табан жэлдэ пенсидэ гараhан үбгэд, хүгшэдэй ажалые халажа абаха, малшад, трактористнар, барилгашад болохо залуушуул манай hургуулида олон. Тэдэниие эрдэм номдо hургажа байхын хажуугаар, колхозой элдэб олон ажал хүдэлмэридэ дүршүүлхэ, ямар нэгэн мэргэжэлтэй болгохо, ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ зорилго хүдөөгэй багшанарай урда табигдана. Тиимэ талаар манай hургуулида нилээд ехэ хүдэлмэри ябуулагдажа байдаг. Дунда hургуулин дүүргэхэдээ, манай hурагшад малшан, хүдөөгэй электромонтер, модошо дархан-барилгашан гэhэн мэргэжэлнүүдтэй болохо, тусхай үнэмэшэлгэ абажа гарана. Энэ олоhон мэргэжэлнүүдээр ажаллаха байhан хүнүүдшье олон. hуралсалай хоёр жэлэй туршада хүдөө ажахын бэлдэбэри болохоор. Бүри мүнөө жэлдэ трактор болон хүдөө ажахын машинануудые шудалха кабинет нээхэ байhан аад, бэлэдхэл hайнтай багша олдоногүй.

hурагшадай өөhэдынь, мүн багшанарай эхэ оролдого гаргаhанай ашаар типовой hайн, уужам hаруул, шухала хэрэгтэй түхеэрэлгэ, зэр зэмсэгүүдээр, харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүдээр баян—hуралсалай тиимэ мастерскойтой болонхойбди. Тэндэмнай мал ажалай, электротехникын, модоор ба түмэрөөр дархалалгын кабинедүүд эмхидхэгдэhэн. Февраль hара соо аймагай hургуулинуудай директорнүүд болон ажалай багшанарай зүблөөн манай hургуулида боложо, үйлэдбэриин hуралсалда, кабинедүүдэймнай хүдэлмэридэ hайн сэгнэлтэ үгтэhэн байна. Кабинедүүд соогуур табигдаhан модо, түмэр дархалалгын верстак, станогууд ехэнхидээ үхибүүдэй гараар бүтээгдэнхэй. hургуулидаа, интернадта, үхибүүдэй саадта hурагшанар стол, стулнуудые, сонхын рамануудые, сэсэг ургуулха хайрсаг, табюурнуудые хэжэ, эбдэрhэн, hандарhан юумыень заhажа байдаг. Нёдондо 15 hурагша үйлэдбэриингөө практикын үедэ мастерскойдоо шулуун хана залгажа, мал ажалай кабинедэй класс бариhан байна. Мүнөө жэл hургуулиингаа байшанда залгалаа барихабди. Тэрэ залгаа соо 3 класс, хүнхайгаар столово оруулагдаха. Энэ барилга hургуулиин үхибүүдэй хүсөөр бүтэхэ юм. Шефтэй абаhан «Победа» колхознай барилгын материалаар, хэрэгтэй болоходонь, транспортаар туhалхаhаа гэжэ найдуулаанхай. Тиигэбэл хоёрдохи халаанайхиие болюулжа, нэгэ халаанда хашаалжа үнгэрэгдэ болохо.

Зунайнгаа амаралтын үедэ манай hурагшанар колхоздоо ехэ ажал хэдэг. Үбhэ хуряалгада олоороо гаралсана. Зариманиинь мал ажалда ошожо, өхэ, эсэгэнэр… Зундаа олон hурагшад… hо хайшална. haалин… тэ дээрэ нэгэ звено… Хабар, зундаа үхибүүд… гай шулуу түүдэг, малай… дай хохир. Шэбхэ га… сабшалан дээрэ тараа… зелёнко хуряалгада… Иимэ ажал хэжэ байха… бэриингөө практика… хозой бодото ажал… оложо, ажал хүдэлмэри… ладажа, бэе махабада… жа, алишье талаhаа тү… хэнэ бшуу.

Үйлэдбэриин hуралса… ажал хэжэ hургаха гэ… халааниие—үглөөдэрэй… шэд, колхознигуудые… тэ тон ехэ туhатай.

Энээниие колхозоймнай… рилэгшэдшье hайн ой… боложо үнгэрhэн 1970… соото хамтын суглаанда… ша классай үхибүүдые… урижа асарhаниишье… даhан ушар бэшэ. Манай… колхозоhоо hайн бари…

Хүүгэд, залуушуул… Совет… hанhаань ажалда… шүүлхэ захалха, хо… хо, коммунизм байгуулагшад… хэргээ… гэжэ хүнэй ухаан… манай үйлэдбэриин… терской үхибүүд… шэтэй. «Ажал хэжэ, хүн… гэжэ эб.

Ш. БА…

Цахирай дунда hург… үйлэдбэриин hур… талае…

Захаамин.

ТАРИЛГАДА БЭЛЭН

Таряа тушаан абадаг Зэдын пунктын коллектив хабарай тарилгада бэлдэжэ эхилhээр үнинэй. Пунктын хүдэлмэришэд 450 тонно обёос тарилгада бэлэн болгоод байна.

Тиихэдэ пункт дээрэ түхеэрэн сүүлхэ соо тээрмэ хүдэлнэ. Январь, февраль hарануудта хоёр зуун тонно ороhон таталганан байгаа. Мүнөө кварталай түсэб дүүргэгдэhэн болоо. Мастернууд П. А. Логвиненко, Е. Зарубин гэгшэд халаанайнгаа нормо 115—120 процент дүүргэжэ, hайн шанартай гурилаар аймагайн газа ажалшадые хангаhа.

А. ЕЛИСЕЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: … НАЙ ЗАГАҺ… ДЭЭРЭ.

ТАСС-ай фото…

СОВЕТ ЗАСАГ — АРАДАЙ ЗАСАГ

МАНАЙ ТҮРҮҮ СОВЕДҮҮД

жэлнүүдтэ, илангаяа дай депутадуудай сель- лково Советүүдэй хү- һайжаруулха тухай» ЦК-гай мэдээжэ тогтоо- һаа хойшо манай рес- олонхи сельскэ ба по- Советүүд хүдэлмэреэ ни- аруулаа, хүдөө ажахын ленна үйлэдбэридэ ха- удалнуудые шиидхэлгэ- догоо болоо, ажалшадай бүри һайжаруулхын, үүр энхые хамгаалхын, аа ашатай туһатайгаар нь тула элдэб янзын хүдэлмэри ябуулна.

аа арадай ажахые хүг- удалнуудаар, гүрэнэй дабаринуудые бэелүүлхэ, машина техникээ зүбөөр ажалай журам һай- хүдэлмэридөө эдэбхи- адаха арга боломжо олгохын тула Сове- ябуулдаг эмхидхэлэй хү- үргэдөө, нүлөөниинь жэл дэлжэ, аша туһань ехэ байна.

түрүү Советүүдэй тоодо аймагай Тамирай сельскэ (гүйсэдкомойн түрүүлэг- Бурлаков) дурдажа Тэндэхи коллектив ба поселково Советүүдэй лэгшэдэй социалис мү- оролсохо зуураа, 1970 дүрбэдэхи кварталайнгаа хү- дүнгөөр түрүү һуури- республикын Министр- Соведэй дамжуулгын тугта хүртэһэн байна. Тус гүйсэдхэхэ комитет эм- хүдэлмэрийе онцо- ехэтэй болгожо шадаһа- үргэлжын комиссинуу- депутадуудай бүлэгүүдэй хү- һайжаруулһанай ашаар колхозой ажалшадые дүүргэхэ, социалис уял- бэелүүлхэ хэрэгтэнь зориг- элсүүлэлсэдэг байна. Тус 1970 ондо гүрэндэ мяха тусэбөө 117, һүөөр— үүдэгөөр—104, нооһоор—125, хартаабхаар—153, овощоор 243, тарягаар—209 процент дүүргэжэ шадаа. Эндэ 100 үнеэн бүриһөө 93 тугал, гахай бүриһөө 22 поршоонхо түлжүүлһэн, гектар бүриин 20 центнер тариан, 21,6 центнер үбһэн абтаһан, үнеэн бүридэ 5 тонно силос дарагдаһан байна. Тэрэнһээ гадна хүн зонһоо мяха худалдан абаха түсэб—105, һү—178 процент, 1970 оной дүрбэдэхи кварталда зондо кино харуулха түсэб 175 процент дүүргэгдээ. Тарилгын, ургаса хуряалгын үедэ газар элдүүрилгын шанар шалгаха, үрэһэнэй гээлтэ хинаха, ургасын гээлтэгүйгөөр абтахын түлөө тэмсэхэ, машина, техникээ зүбөөр ашаглаха, малай харууһа һайжаруулха, түл хоролтогүйгөөр абаха ба ажалшадай һайнаар амарха ябадал эмхидхэхэ хэрэгүүдтэ Тамирай сельсоведэй гүйсэдкомой оруулдаг хубитань ехэ, депутадуудай бүлэгүүдээр ба постнуудаар дамжуулжа хинан шалгаха хүдэлмэри эмхидхэдэг байна. Онинборск тосхоной соёлшодой, нютагай интеллигенциин үүсхэлые тамирайхид эдэбхитэйгээр дэмжэжэ, хүдөөгэй ажалшадай дунда ябуулагдадаг соёл сурталай хүдэлмэриие үргэн дэлисэтэй болгоо юм, илангаяа холуур хүдэлдэг малшадые соёлой хүдэлмэреэр хангалга һайжараа, 1970 оной дүрбэдэхи кварталай туршада 70 гаран лекци уншагдаа, нүүдэл 3 библиотекэ нээгдээ, олон концерт харуулагдаа.

Мүн Түнхэнэй сельсоведые эрхимүүдэй (республикын Министрнүүдэй Соведэй хоёрдохи мүнгэн шанда хүртэһэн) тоодо нэрлэжэ болохо. Харьяата газар дээрэнь оршодог «Сибиряк» колхоз гүрэндэ хүдөө ажахын продукинуудые худалдаха түсэбөө сүм дүүргэһэн байна. Энэ ажахы республика соогоо үнинэй мэдээжэ болонхой юм. Мүн тус сельсоведэй газар дээрэ соёлой хүдэлмэри, худалдаа наймаан һайнаар эмхидхэгдэнэ. Жэшээнь, Хэрэнэй сельпо үнгэрэгшэ жэлэйнгээ худалдаа наймаанай түсэбые 102 процент дүүргэһэн байна. Соведэй гүйсэдком шухала асуудалнуудые зүбшэн, хэлсэхэдээ, депутадуудай комиссинуудта түшэглэдэг. Хүдөө ажахын, түсэблэлгын ба мүнгэн һангай, соёл сурталай комиссинуудай хүдэлмэри эрхимээр табигданхай. Тус комиссинууд квартал бүридэ түсэбүүдые табидаг, элдэб асуудалнуудаар зүблөөнүүдые саг соонь үнгэргэдэг, Соведэй сесси ба гүйсэдкомой зүблөөн дээрэ харагдаха асуудалнуудые бэлдэдэг. Жэшээнь, хүдөө ажахын комиссиин үүсхэлээр 1970 ондо Соведэй сесси дээрэ 4, гүйсэдкомой зүблөөн дээрэ 10 асуудал харагдаһан байна. Энэ комисси ниитын малай үбэлжэлгын болон ажалай бусад кампаниин үедэ шалгалта эмхидхэдэг, элирүүлһэн дутуу дунданууда Соведэй гүйсэдкомдо, колхозой правленидэ ба парткомдо дуулгадаг, дары хэмжээ абхуулдаг юм. Түнхэнэй сельсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Солдатов сессинүүдээ саг соонь зарладаг, үнгэрэгшэ жэлэй туршада бүхы депутадуудынь һунгагшадайнгаа урда тоосоһон байна. Соведэйнь гүйсэдкомшье зоной урда тоосоо. Сельсоведэй үүсхэлээр Ахалик, Еловко тосхонуудта фельдшерско-акушерскэ пунктнуудай шэнэ гэрнүүд баригдаһан. Түнхэнэй дунда, Ахалигай найман жэлэй һургуулинуудай интернадай гэрнүүд заһабарилагдаһан, Түнхэнэй хүүгэдэй саад 50 һуурияар ехэ болгогдоһон, гурбан газар арбаад, арбаад модоной зайда харгы заһагдаһан байха юм.

Республикын Министрнүүдэй Соведэй гурбадахи мүнгэн шанда Загарайн аймагай Горхоной сельсовет хүртөө һэн. Энэ Совет КПСС-эй ЦК-гай мэдээжэ тогтоолые бэелүүлэн, харьяата ажахынгаа абаһан даабари, социалис уялгаяа урагшатай дүүргэхынь тула оролдолго гаргаа, Карл-Марксын нэрэмжэтэ колхозой правленидэ, парткомдо бүри тодорхойгоор туһалдаг болонхой. Тус ажахы үнгэрэгшэ жэлдэ гүрэнэй түсэб мяхаар — 121,3, һүөөр — 100, тарягаар — 130,2, хартаабхаар — 117,6 процент дүүргээ. Горхоной леспромхоз түсэбөө — 108, «Киргизмежколхозстрой» конторо — 122 процент гүйсэдхөө, Зүүн-Сибириин түмэр харгын 18-дахи дистанци мүн лэ һайн дүнгүүдые туйлажа, ажалай бүтээсые 131 процент болгоо. Энэ сельсоведэй газар дээрэ худалдаа наймаан, хэлхеэ холбооной хүдэлмэри һайнаар эмхидхэгдэнхэй. Мүн сельсоведэй сессинүүд, комиссинуудай зүблөөнүүд саг соогоо болодог. Арадай гэгээрэлэй комиссиин хүдэлмэри һайшаалтай. Тэрэнэй гэшүүд һургуулидахи хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие хиналтадаа абанхай.

Энэ сельсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ С. Н. Очиров ниитын эмхинүүдтэй нягта холбоо байгуулхаһаа гадна, тэдээндэ али болохоор туһалдаг юм. Тиигээд нүхэдэй сүүд, арадай дружина, эхэнэрнүүдэй совет, хүдэлмэришэдэй шалгалта, наймаанай комисси хододо хүдэлдэг болоһон, ажалай, ниитын журам эбдэгшэдтэй тэмсэл һайжарһан ба колхозой правленидэ, парткомдо али болохо туһаламжа үзүүлэгдэдэг болоһон байна.

Бидэ үнгэрэгшэ жэлэй дүрбэдэхи кварталай социалис мүрысөөндэ түрүүлһэн гурбан сельсоведэй хүдэлмэри дээрэ тогтобобди. Эрхим ажалаараа арад зондоо хүндэтэй болоһон Соведүүд ондоошье нютагуудта бии ааб даа. Тэдэ мүнөө КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдые зүбшэн хэлсэлгэ эмхидхэлсэнэ, һанамжа дурадхалнуудые согсолно, съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөе бүри үргэн дэлисэтэй, аша үрэ ехэтэй болголсожо байнхай.

А. ГРИГОРЬЕВ,
БурАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй эмхидхэлэй таһагай инструктор.

ТЕАТР

«ИЛАЛТЫН ДАРХАШУУЛ»

Хилэн хүшэгэ хоёр тээшээ һолжорон задаржа, хоёр ангиин түлөөлэгшэдэй сад-няд дуугаралдахые шагнажа, саашадаа бүришье шанга тулалдаан лаб лэ болохонь ха гэжэ абаһаар тухайлнабди. Харагшадай зариман (наһатайшуул һааб даа) гансата һэримжэтэй болоод, тэрэ холын хүлгөөтэй хорёод онуудай байдалые ой ухаандаа дахинаа һэргээжэ, улам һонирхон хараха юм.

— Байза, үнөөхи тэрэ бамбагар хара һахалтань ямар яһатанай хүн гээшэб даа? Ородшье, буряадшье бэшэ хэбэртэй,— гэжэ нэгэ хүгшөө гэнтэ һонирхобо.

— Зэ дөө, ямар хэмэр яһатанай байһаарнь яахамнайб сааш. Багсаахада, лаб лэ манайхинай хэбэртэй,— гэжэ хажууда һуугшань лаблаба.

Харагшадай иигэжэ һонирхоһониинь тон зүйтэй. Ушар юуб гэхэдэ, манай буряад драмын театрай сценэ дээрэ олон яһатанай түлөөлэгшэд түрүүшынхеэ гаража, аха дүү совет арадуудай эгэршэгүй хани барисаае, диилэшэгүй хүсэ шадалые харуулаа гээшэ. Хоёрдохёор, Совет засагай илан мандахын түлөө манай ороной бүхы арадууд (ехэ, багашье гэлтэгүй) шадал зэргээрээ тэмсэжэ, Октябриин социалис революциин айхабтар ехэ хүсэтэй, нүлөөтэй байһые Н. Дамдинов харуулхые оролдоо.

Интернациональна хани барисаан, хани нүхэсэл гээшэмнай айхабтар ехэ хүмүүжүүлхы удха шанартай ха юм. Иимэ барисаан, иимэ нүхэсэл революциин, тиигээд граждан дайнай дүлэн соогуур бэхижэһэн, шалгарһан байха. Гурбадахяар, үгытэй ядуу малша буряадууд нютагтаа абаһаар лэ Совет засаг байгуулаагүй, харин тэрэнэй түлөө шадал зэргээрээ тэмсэхэ ушартай байһан юм гэжэ драматург ойлгуулна. Дүрбэдэхеэр, хорёод онуудта зоргоороо аашалалдаһан буржуазна националистнуудай бодото шарай тобойн элирнэ, хараа шэглэлынь өрид шууд шүүмжэлэгдэнэ. Иимэ хүшэр үе сагта Совет засаг байгуулхань хэды шэнээн бэрхэтэй, хүндэ байгаа гээшэб. Тиигээд ерэхэлээрээ. Н. Дамдиновай «Илалтын дархашуул» гэжэ шэнэ зүжэг айхабтар ехэ социальна, политическэ удха шанартай ха юм.

Тэрэ холын хүлгөөтэй үедэ багшалха гээшэ үнэхөөрөөшье бэрхэтэй байгаа. Хаанаһаашьеб багшалхаа ерэһэн залуу хүниие нютагай баяшуул коммунистнуудтай нюуса холбоотой гэжэ һэжэглээд, һэмээхэн мүрдэлгэ хэнэ. Эгээ иимэ байдалда залуу багша Бадма Зошипылов (артист М. Елбонов) хүдэлнэ, нютагайхидай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулна, улаан партизануудай отряд эмхидхэлсэнэ. Зүгөөр тэрэнэй Нестор Каландаришвилиин отрядта ябалсаһан, Павел Балтахиновтай уулзаһан тухайда Доргонов ноёншье (Буряадай АССР-эй габьята артист Г. Бутуханов), Лайдабон баяншье (Буряадай АССР-эй искусствануудай габьяата ажал ябуулагша Б. Аюшин) түрүүшээр мэдэнэгүй.

Артист М. Елбоновой һайн талань гэхэдэ, үлүү һарюу абари зан огтошье гарганагүй, тон шухала. Харюусалгатай юумэ даамай зохидоор, болгоомжотойхоноор хэнэ. Энэн дээрэһээ хараад үзэхэдэ, залуу артист бэлиг шадабаряа тон зүбөөр хэрэглэжэ шадана. Гэхэтэй хамта зарим ушарта дэн хитүүшэг гэхэ гү, али бүхы сэдьхэлһээ үшөөл нааданагүй ха. Жэшээнь, Доргонов ноёнтой, Лайдабон даргатай улаан нюураараа уулзахадаа бага сага «залуудахаа» гэхэ гү, али дүрэеэ буляалгахаа һанана. Доргонов Лайдабон хоёр үнэхөөрөөшье хүгшэн шононууд гээшэ. Бадарха, зандарха, столоо ёборхо, поол дэбһээдшье абаха ушар тэдэнэр гагана. Эндэ үлүү юумэн үгы гэжэ һанаштай. Тиигэбэшье тэдэнэрһээ һураггүй дээгүүр байха хэрэгтэй хаш. Харин Гэрэлмаа багша (Буряадай АССР-эй габьяата артистка Н. Шагдарова) буришье саагуур бододог, Зошипыловэй алхам бүхэниие унхидажа, хара муухай юумэ хэнэ. Артисткын енгэлхые, нэгэл тиимэ мэхэтэйгээр харахые, дэн лэ болгоомжотойгоор ябахые адаглахадаа,тэрээндэ дурагүйдэхэ баатай болонобди. Юундэб гэхэдэ, Н. Шагдарова энэ багахан рольдоо бүхы хүсэ шадалаа, бэлиг шадабаряа элсүүлжэ шадана. Зүгөөр муу хүнэй образ гаргахада һураггүй бэлэхэн юм бэзэ. Тиигэбэ яабашье наадажа байһан ролиингоо гол түлэб удхые, үг зорилгые хүсэдөөр харуулхые, урдань хэрэглэгдээгүй ямар тиимэ шэнэ маяг шэнжэтэй болгохобиб гэжэ оролдоно.

Багша тухай дээрэ дурсагдаа һэн. Эндэһээ уламжалан юу хэлэхээ һанаабиб гэхэдэ, революционно удхатай зүжэгүүдые манай театр табихадаа багшын образые нэгэл тиимэ адлирхуугаар «тамгалжа» гаргахаа һананал хаш. Нютагай зониие большевигүүдтэй холбоо барисаатай байлгахын тула заабол багша хүниие оруулһанай дэмы гэжэ хэлэхээ һанаа бэшэб. Хорёод онуудта хүдэлһэн багшанарай үүргэ хэмгүй ехэ юм бэзэ. Тиигэбэшье тэдэнэртэ тон адлирхуу «хубсаһа» үмэдхүүлжэ болохогүй бшуу. Ушар юуб гэхэдэ, Ц. Шагжинай «Тангариг» гэжэ зүжэг соо Зошипылов багшада дүтэрхышэг багша мүн баһа дайралдаа бэлэй. Зохёон байгуулхын гэхэ гү, али режиссурын талаһаа нэгэл юумэн алдагдахаа һанаал хаш.

Намаахан басаганай образ хэзээдэшье мартагдахагүй. Нютагай баяд, ноёдуудта али зэргээр баһуулһан, шоглуулһаншье һаа, энэ хөөрхэн басаган сэдьхэлэйнгээ оёорто инаг дуратай хүбүүнэйнгээ ерэхые хүлеэнэ. Хэрзэгы муухай аашатай, хүн түхэлөө алдаһан Доргоновой шоодобори болоҗо доромжолуулһынь юунтэйшье жэшэхын аргагүй. Тиигэбэшье Намаахан (артистка Л. Дугарова) дундаршагүй тунгалаг һайхан сэдьхэлтэй, хара сагаан хоёрой илгаае гүлмэрхэн жороо ухаандаа ойлгохо, таниха шэнги харагдана. Булингиртаагүй, һаруул һайхан сэдьхэлынь урма зориг бадаруулхадал гэнэ. Намаахан — Л. Дугарова хашхарнагүй, хайра туһашье гүйнагүй, харин хэзээ нэгэтэ ангиин дайсад бута һамна сохигдохо, эрхэ сүлөөтэй байдал илан мандаха гэжэ этигэнэ. Тиимэһээ инаг хайрата хүбүүндээ шадал зэргээрээ туһалхые оролдохо юм.

Революциин дүлэн соогуур нилээд һайса ябаһан большевик-революционер Ефимов (РСФСР-эй габьяата артист П. Николаев). минии һанахада, нэгэ баһа нозог, аалин гэхэ гү, али урма зориг бадаруулма, ёһотой большевик ораторай шадабаригүйдөө тулгардахаа һанана. Хэрэгтэй ушартань няд-сад гэмэ хурсаар үгэ хэлэхэнь гү гэжэ һанахадаш, үгы. Ажаглахада, тиимэ ушар шалтагаан нилээд бии гээшэ.

Буряадай түрүүшын революционер Цыремпил Ранжуровһаа тусхай даабаритай ерэһэн адуушан үбгэжөөл (артист Б. Будаев) Ц. Шагжинай «Тангариг» гэжэ зүжэг соо харуулагдаһан Шогшо үбгэжөөлдэ адлирхуушаг болохоо һанаа.

Ажаглаад һуухада, Павел Балтахиновай сценэ дээрэ гаража ерэхые хүнүүд нилээд тэсэмгэйгээр хүлеэгээ. Буряадай анха түрүүшын партизанска отрядай командир П. Балтахинов (артист В. Кондратьев) орейдоо нэгэ богонихон үзэгдэлдэ харуулагдабашье, хүнэй сэдьхэлдэ үргы сэсэг һалбаруулжа шадаа.

Сэндэмэ хүгшэнэй (РСФСР-эй арадай артистка М. Степанова) уйдхар гашуудалтай нилээд олон үзэгдэл эндэ холбоотой. Ахамад артистка буряад эхэнэрэй түхэл шэнжые, абари зангые, һанал бодолые харуулхадаа жэншэдгүй бэрхэ һэмнай.

Зүжэгэй бүхы үлхөө зангилаае, сахыень хэлэхэдэ, залуурые Нестор Каландаришвили (РСФСР-эй габьяата артист С. Будажапов) монсогойлон барижа, хэрэгтэй ушартань шангадханашье, һуладханашье. Хадын горхон мэтэ харьялан сэробхилдог абари зантай хүнэй образые тобойсо гаргахань хүшэр юм бэзэ. Тиигэбэшье артист урдаа табиһан зорилгоо яһала урагшатайгаар бэелүүлжэ, дахуулжа ябаһан нүхэдэйнгөө, жэшээнь, Авар Муса (артист Ч. Гуруев), Матрос (артист М. Жапхандаев), Яниш (артист Ц. Обутов) гэгшэдэй образые онсо өөрын маяг шэнжэтэй болгохо хэрэгтэ яһала нүлөөлнэ гээшэ. Үргэн уужам Сибирьтэ нилээд суурхаһан, ангиин дайсадые һүрдүүлһэн Үбгэн партизанай образ буряад драмын театрай ендэр дээрэ түрүүшынхеэ мүндэлэн түрэбэ.

Революционно удхатай зүжэгүүдһээ гадна, мүнөө сагай бодото байдал харуулһан, Совет хүнэй ажал хэрэгые магтаһан зүжэгүүдые театр зохёон табиха аабза гэжэ найдагдана.

М. ОСОДОЕВ.

Наймадахи табан жэлэй туршада Украинска ССР-эй хүдөөгэй һууринда туршалга хэгдэжэ, шэнын барилганууд бүтээгдээ. Хүдөөгэй тосхонуудта бүхы таара хангалтатай байрын гэр, административна болон худалдаа наймаанай центрнүүд баригдаба.

Харин шэнэ табан жэлэй туршада үшөө 26 тосхонууд болботухаантэй болгогдожо, республикын хүдөө һууринуудай шэнэ түхэлые улам һайжаруулха байна. Архитекторнууд гэр байрнуудай түхэлые зохёоходоо дуйсуулдаг аргаар, уһаар, канализацаар хангагдамал 2—4 дабхар томо гэрнүүдые барихаар хараалаа.

Хүдөөгэй түб тосхонуудта культурын байшангууд, худалдаа наймаанай гэрнүүд, һургуули, хэрэглэлэй комбинадууд тусхай проектын ёһоор бодхоогдожо, ажалшадай эрилтые бүрин хангадаг болохо. Жэшээнь, Черкассай областиин Валява тосхон 1975 он болотор хүдөөгэй багахан город болгогдохо байна. Энэ 600 элдэб олон түхэлэй байрын гэрнүүд, культурна болон худалдаа наймаанай центр баригдаад, ашаглалгада оруулагдаха.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Черкассай областиин Валява тосхоной ерээдүйн түхэл шэнжэ.

АПН-эй фото.

УЛААН ТУГТА СЕЛЬПО

Үнгэрэгшэ жэлэй дүрбэдэхи квартал соо Уланай сельпогой коллектив эрхимээр хүдэлжэ, сельпонуудай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ шалгаржа, түрүү һууринуудай нэгые эзэлэлсэһэн байгаа. Тиин Буркоопсоюзай правлениин болон худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой дамжуулгын Улаан туг, хоёрдохи мүнгэн шанда хүртөө һэн.

Мүнөө тус сельпо үнгэрһэн хоёр һарынгаа түсэб үлүүлэн дүүргэнхэй, мүрысөөндэ баһал шалгаржа ябана. Жэшээнь, түбэй магазиниие даагша В. А. Бадмаева, наймаалагшад М. И. Любовникова, И. И. Иванова, гэр байрын хэрэгсэл худалдадаг магазиниие даагша Е. Б. Цыренова гэгшэд коллективэйнгээ дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана.

Уланай сельпогой мэдэлэй бүхы магазинууд КПСС-эй XXIV съездын нээгдэхэ үдэр болотор нэгэдэхи кварталайнгаа түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө ехээр оролдоно.

Г. БАДМАЕВ,
Баргажан.

МЭРГЭЖЭЛ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ ҺУРГУУЛИ

Партийна, советскэ хүдэлмэрилэгшэдэй мэргэжэл дээшэлүүлхэ һургуули мартһаа хүдэлмэрилжэ эхилбэ. Тус һургуули КПСС-эй обкомой дэргэдэ нээгдээ. Хэшээлнүүдынь шэнэдхэгдэһэн программаар үнгэргэгдэнэ. Мүнөө эндэ республикын совхозуудай парткомой секретарьнар һуралсана.

Хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, дээдэ һургуулинуудай багшанар һарын туршада лекцинүүдые уншаха юм. Курсада һуралсагшад КПСС-эй обкомой секретарьнартай, таһагуудые даагшанартай, республикын хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдтэй уулзаха, совхозуудай парткомуудай түрүү дүй дүршэлтэй танилсаха байна.

СОВЕТ АРАДАЙ ГЭРЭЛТЭ ЕРЭЭДҮЙ

1971—1975 онуудта СССР-эй ажалшадай энхэ, баян байдал улам һайжарха

малша хүнэй эрхэ сүлөөгэй, жаргалай түлөө тэмсэнэб- гээд. XX зуун жэлэй эхиндэ хүдэлмэришэнэй партиин зохёон найруулхадаа, Ильич Ленин бэшэһэн Россида болохоёо байгаа революциин гол шу- зорилгонуудые Ленин тодор- тэрэ хэлэгшээ 1917 һарада улам дэлбэлэн, тэмдэглээ һэн: «Ажабайтаа эли бодо һайжаржа ажалша хүн бүхэнэй тэрэ харахаар, мэдэхээр» ябуул- ёһотой.

хүнэй тулада, хүнэй аша туһа- юумэ зорюулха» гэһэн Союзай Коммунис пар- гол зорилгодонь Ленинэй бодол, ородой революцно- большевигүүдэй хүсэл эрмэл- шэнгэнхэй. Эдэ үгэнүүд үе са- һайн һайхан һүлдэ тэм- болонхой, Совет бүхы най- жэлнүүдэй ехэ илалта- гол шухала зорилгын шэгүйгөөр бэелүүлэгдэһэ- гэршэ болоно.

XXIV съездынгээ урда коммунистнуудай парти табан жэлэй программа бүхы үмэнэ зоримгойгоор таби- улам баян, бүри хүсэ- болохо, 250 миллион совет байдал улам һайжаруулха зорима табигдаба.

ЗОНОЙ БОДОТО ОЛЗО

иигэжэ түсэблэнэ: арад бодото олзо 1975 ондо 30 дээшэлхэ. Энэ хараа бодото байдалһаа, ониитын үйлэдбэриин саг үргэн дэбжэһэнэй, шуха- эд бараа ехээр бүтээн арад зоноо хангаха саашадань хүгжөөһэ- арад зоной олзо доход ургаха хараатай. КПСС-эй съезд арад зоной олзо 30 ехэ болгохоор хараа- даа. Энэнь 1970 оной 33 процентээр нэмээд бай- урда тээхи табан жэл иимээр ургаагүй юм.

зоной ажабайдал һайжа- талаар иимэ үргэн хэмжээ бүхы гүрэн дотор иимэ ехэ дэлисэтэйгээр урда тээ хэзээшье ябуу- юм. 33—50 процентээр салин ехэ болгогдожо, арадай ажахын бүхы һалбаринуудта 60 түхэриг, заримануудтань 70 түхэриг болотороо салин нэмээгдээ һэн гэжэ һануулая. Дунда зэргээр түлэгдэдэг хүдэлмэришэдэй салин хүлһэн ехэ болоо, илангаяа олоной дунда дэлгэрһэн мэргэжэлтэд, станочнигуудай салин нэн түрүүн дээшэлүүлэгдээ һэн. Холын хойто зүгэй, Сибириин ба Алас-Дурна зүгэй районуудта хүдэлэгшэдтэ нэмэлтэ хүнгэлэлтэнүүд бии болгогдонхой. 61 — 80 түхэриг хүрэтэр салин абадаг ажалшадай налог дунда зэргээр 25 процентээр доошонь болгогдоо. Инвалидуудай пенсиин хангалга һайжаруулагданхай. Бүхы колхознигуудта пенси үгтэдэг болонхой. Хото хүдөө хоёрой ажалшадай олзо доходой, ажабайдалай хэмжээн нилээдгүй дүтэлөө.

Энэ табан жэлэй туршада хүдэлмэришэд, алба хаагшадай салин дунда зэргээр 20—22 процентээр, колхознигуудай ажалай түлбэри 30 — 35 процентээр дээшэлүүлхээр парти мүнөө хараалба. Жэшээнь, хэрбээ 1971 ондо хүдэлмэришэд, алба хаагшадай мүнгэн салин дунда зэргээр 122 түхэриг байгаа һаа, 1975 ондо энэнь 150 түхэриг болотороо ехэ болохо хараатай. Тиихэдэ колхознигуудай ажалай түлбэри 1965 — 1975 онууд болотор хамта дээрээ дүрбэнэй гурбан хубиин тухайгаар нэмэхэ юм.

Нэмэгдэһэн эдэ мүнгэ зөөриие ажалшад ямар юумэндэ хэрэглэжэ шадаха байнаб? Эдеэ хоолой эгээл шухала зүйлнүүд СССР-тэ үнэтэй болохогүй, харин 1970 оной үндэр баян ургасын һүүлээр энэнь үшөөшье элбэг болохо юм. Байрын түлөөһэн, мүн коммунальна бэшэ гаргашануудһа хүүшанайхлараа үлэхэ гэхэ гү, али бүлын бюджедэй 3 — 5 процентһээ ехэ болохо. Арадай гэгээрэл, аргалуулга, мэргэжэл олохо һургуули СССР-тэ аяар табин жэл соо ямаршье түлөөһэгүйгөөр бэелүүлэгдэнэ. Театрнуудта, кинозалнуудта, стадионуудта, мүн тэрэшэлэн элдэбын транспортда биледүүдэй сэн дэлхэй дээрэ эгээл хямда байһан шэгээрээ үлэхэ юм.

Иимэ болоһонһоо хойшо ажалшадай нэмэлтэ түлбэринүүд өөһэдынгөө эрилтэ хэрэглэмжэ хангаха хэрэгтэ дууһан гаргашалха болоно. Бүхы зоной салин хүлһэн хэзээшье тон адлиханаар ехэ болгогдохо үгы юм ааб даа. Түрүү техникэ бии болгожо, нэбтэрүүлхэ хэрэг урагшань жүдхүүлэгшэд, шэнэ продукци бии болгон, гаргагшад бүгэдэнһөө ехээр ажалайнгаа бүтээсэ дээшэлүүлэгшэд урданайхидаал мэтэ нэн түрүүн материальна талаараа урмашуулагдаха юм. Ондоогоор хэлэхэдэ, ниитын үйлэдбэридэ оруулһан хубита нэмэриинь зэргээр хүдэлмэрилэгшэ бүхэнэй ажал түлэгдэхэ болонхой.

ХЭРЭГЛЭМЖЫН НИИТЫН ЖАСА

Совет хүнүүдэй гол доход болохо салин хүлһэнэй ургахатай хамта хэрэглэмжын ниитын жаса улам саашадаа хүгжэн ехэдхэгдэхэ хараатай. Ажалшадта гүрэнэй зүгһөө хэдэг элдэбын хүнгэлэлтэ, түлбэринүүдые СССР-тэ хэрэглэмжын ниитын жаса гэжэ нэрлэдэг юм. Эдэ ямар түлбэринүүд, хүнгэлэлтэнүүд бэ гэхэдэ, ажалшадай жэл бүри абадаг амаралтань түлэгдэдэг, үбгэрхэ, үтэлхэдөө хангагдадаг, студентнэрэй стипенди, санатори болон амаралтын байшангуудта путевконууд хямдаар үгтэдэг, үбдэхэдэ, саг зуура ажал хэжэ шадахаяа болиходонь түлэгдэдэг—иимэ түлбэринүүд юм. Мүн бэшэшье түлбэринүүд, жэшээнь, түлөөһэгүйгөөр һургаха, мүн лэ миинтээр һургажа, элдэбын мэргэжэл олгохо, поликлиникэнүүдтэ, гэр байрадань, больницада түлөөһэгүйгөөр медицинскэ туһаламжа үзүүлхэ гэхэ мэтэ болоно.

Энэ хэлээшэеэ нэгэхэн лэ жэшээгээр тайлбарилая. СССР-тэ мүнөө 41 миллион хүн пенси абажа байна. Энээниие бодото дээрэнь хараад үзэхэдэ, ороной зургаадахи хүн бүхэн пенси абадаг болоно. Энээнһээ гадна СССР-тэ пенси абадаг наһан бага болонги гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Эрэ хүн 60 наһатайдаа, эхэнэрнүүд 55-тайдаа пенсидэ гарана. Гадна энэ сагһаа бүришье урид 5—10 жэл урда тээнь пенсидэ гарадаг хүдэлмэрилэгшэд ехэ олон гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Арад зониие түлөөһэгүйгөөр хангалга, ажалайнь түлбэриһөө гадуур үгтэдэг түлбэринүүдые 1970 оной эсэс болотор 1,4 дахинһаа бага бэшээр нэмээхэ гэжэ КПСС-эй XXIII съездын Директивэнүүд соо 1966 ондо хараалагдаа һэн. Энэ даабари болзорһоо урид, 1969 ондо сүм дүүргэгдээ юм. Үнгэрһэн жэлэй арбан хоёр һара соо гүрэн дунда зэргээр нэгэ хүн бүхэндэ 262 түхэриг гаргашалһан байна. Партиин XXIV съездын Директивэнүүдэй проектын ёһоор 1975 ондо энэ тоо үшөө 40 процентээр дээшэлхээр хараалагданхай.

Гүрэнэй нэмэлтэ мүнгэн зөөри нэн түрүүн хүдэлдэг эхэнэрнүүдтэ. тэдэнэй ажалай ба байдал һуудалые һайжаруулха хэрэгтэ, тэрэшэлэн элүүр энхэ, дүрбэн тэгшэ залуу үетэниие хүмүүжүүлхынь тулада эхэнүүдтэ, олон үхибүүдтэй бүлэнэртэ энэ мүнгэн зөөри зорюулагдаха юм.

1 наһанһаа 7 хүрэтэр үшөө 2 миллион багашуулай багтаамжатай үхибүүдэй эмхи зургаануудые барилгада гаргашалагдаха гаргаша гүрэн бэе дээрээ сүм даажа абаха юм. Иигээд байхадаа 1975 оной эсэс багта хүүгэдэй яслинууд болон үхибүүдэй саадуудта эхэ эсэгэнэрэйнь зүбшөөлөөр 11,3 миллион хараатай үхибүүд хүмүүжүүлэгдэхэ юм. Энээнһээ гадна саг зуура хүдэлдэг хүүгэдэй эмхи зургаануудта хүдэлмэришэд, алба хаагшадай 6—7 миллионһоо үсөөн бэшэ үхибүүд амарха, бэеэ бүхэжүүлхэ, хэрбээ хэрэгтэй болоо һаань, бэеэ аргалуулха.

1975 ондо һунаагдаһан үдэртэй һургуулинууд болон бүлэгүүдтэ (үглөөнһөө үдэшэ болотор — эхэ, эсэгэнэрэйнгээ ажалһаа ерэтэр) 6,7 миллион һурагшадые һургахаһаа гадна, хүмүүжүүлхэ, эдеэлүүлхэ, элдэбын нааданда һургаха хэрэг Советскэ правительство бултыень даажа абана. Мүнөө эдэ һургуули болон бүлэгүүдтэ 5,2 миллион үхибүүд һурана.

СОВЕТ АЖАЛШАДАЙ АША ТУЬАДА

Арад зоной олзо доход ехэдхэхэтэеэ хамта Коммунис парти болбол эдэ мүнгэн зөөриие ажалшад зон ямар юумэндэ гаргашалхаб гэжэ һаналаа табилсадаг байна. Эд бараанай эрьесэ 1,4 дахин түргэдэхэ гэжэ нэн түрүүн тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Совет хүнүүд жэлһээ жэлдэ улам улам һайн шанартай эдеэ хоолой (калори ехэтэй) зүйлнүүдые эдидэг боложо байна. Жэшээнь, 1970 ондо нэгэ хүн дээрэ абаад харахада, СССР-тэ хилээмэн 7 килограммаар, хартаабха 11 килограммаар багаар хэрэглэгдэдэг болоод байна. Энээнтэй хамта совет хүнэй стол дээрэ иимэ эдеэ хоолой зүйлнүүд элбэг болоо гэбэл: сагаан эдеэн, үндэгэн, овощ, үрэ жэмэс. Бүри тон һаяын 1969 онтой жэшэжэ үзэбэл, мүнөө СССР-тэ үндэгэн 18 процентээр ехээр, овощ — 14, фруктнууд — 18, цитрусова — 15 процентээр ехээр наймаалагдадаг болоо гэхэ мэтэ. Шэнэ табан жэлэй туршадашье иимэ хангалга улам үргэдхөөр хараалагдана. Тиихын хажуугаар хото, хүдөөгэй ниитын эдеэ хоолой бүхы эмхи зургаануудай эрьесэ нэгэ хахад дахин ехэдхэгдэхэ юм.

Удаан хэрэгсэлэй хатуу эдүүдые: холодильнигуудые, телевизорнуудые, фотоаппарадуудые, автомобильнуудые олоор бүтээн гаргаха хэрэгтэ Директивэнүүдэй проект соо онсо анхарал хандуулагдана. Тиихэдэ 1969 онойхидо орходоо 1970 ондо СССР дотор эдэ зүйлнүүд 40 процент ехээр худалдагдаһан байба. Тиин гэхэдэ, ороной арад зон юумэ угаадаг машина ехээр абахаяа болёод байна. Юун болооб? Энэ хадаа промышленностьһаа болоо бэшэ, харин арад зоной эрилтэ хэрэглэмжэ хангаха хэрэгэй улам үргэдэһэнһөө болоо гэжэ тэмдэглэлтэй. Гансахан үнгэрэгшэ жэлэй туршада орон дотор хүн зоной һуудал байдал хангадаг предприятинууд 7,5 мянгаар нэмээ. Иигээд байхадаа ажаһуудалые хангалгын жэлһээ жэлдэ улам үргэдэхэдэ (шэнэ табан жэлэй туршада городто 2 дахин, хүдөө нютагта 3 дахин иимэ хангалга үргэдхэгдэхэ) гэртэ хэрэглэгдэдэг техникэ түригдэжэ эхилбэ гээшэ ааб даа. Энэ хадаа онсо удха шанартай хэрэг үйлэ мүн — сүлөө саг ехэ болоно — эсэстээ энээнэй һайн талань гэхэдэ, совет хүн оюун бодолоо баяжуулха аргатай болоно бшуу.

Шэнэ табан жэлдэ совет хүн ямараар хангагдаха хаб?

15 миллионһоо үлүү айл түгэс түхеэрэлгэтэй шэнэ байрануудые түлөөһэгүйгөөр абаха юм. Ороной түбэй болон урда зүгэй районуудта гэр байрын барилга хурдан түргэнөөр ябуулагдахаһаа гадна, мүн зүүн зүгэй ба хойто зүгэй районуудта, тэрэшэлэн гидростанцинуудай.предприятинууд болон хүдөө газарташье бодхоогдожо байһан капитальна барилгануудтай районуудта иимэ барилга хэгдэхэ болонхой. Тиихэдэ 1971 онһоо эхилжэ, шэнэ проектын ёһоор гэр байрын барилга олоор хэгдэжэ эхилхэ. Энэнь ямар байхаб гэхэдэ, таһалгануудынь таатай зохид, гоёолтонь олон янзын, һайхан болохо, мебель бараагаар түхеэрэгдэһэн байха юм.

Соёлой байшангууд, арадай библиотекэнүүд, кинотеатрнууд, стадионууд, худалдаа наймаанай центрнүүд, поликлиникэнүүд болон больницануудтайгаар лэ гэр байрын барилганууд бодхоогдохоор хараалагдана. Гүрэнэй капитальна һомололгоор үшөө 6 миллион һууритай һургуулинууд баригдахаар түсэблэгдэнэ. Иигээд байхадаа 1975 ондо 55,5 миллион үхибүүд партада нэгэн доро һууха. СССР-тэ 10 жэлэй уялгата һуралсал бэелүүлэгдэхэ байһаниинь элитэ болоно. Тиихэ зуураа классуудынь мүнөө сагай һуралсалай аппаратураар түхеэрэгдэхэ, багшанарынь научно-техническэ дэбжэлтын үндэр дээдэ эрилтын ёһоор бэлдэгдэһэн байха болоно. Иимэ болоһонһоо хойшо залуу үетэниие эгээл ашатай туһатай аргаар һургаха болоно ха юм. Юуб гэхэдэ, эдэнэр, мүнөөнэй хүбүүд, басагад, XXI зуун жэлэй үедэ хүдэлхэ уладууд шуу. Эгээл иимэһээ эрдэм, техникын шэнэ шэнэ һалбаринуудта, түргэнөөр хүгжэжэ байгаа үйлэдбэриин һалбаринуудта, хүн зоной эрилтэ хангалгын албанда хүдэлхөөр кадрнуудые хаһа сагтань бэлдэхэ хэрэгтэ Директивэнүүдэй проект онсо анхарал хандуулна.

* * *

Юһэдэхи табан жэлэй туршада бүхы Совет орон тон ондоо болон хубилха, үнэхөөрөө залуу болохо юм. Дээдэ ба дунда эрдэмтэй үшөө 9 миллион мэргэжэлтэд, мэргэжэл түгэс 7.5 миллион хүдэлмэришэд арадай ажахыда нэмэжэ орохо. Эдэнэр эсэгэнэрээ халажа һууридань ороод, шэнэ табан жэлэй түсэбые дүүргэхэдээ, социализмын үлүү һайн байһые үшөө дахин тодоруулха, коммунизм тухай хүн түрэлтэнэй хэтэ заяанай хүсэл эрмэлзэлэлэй бодотоор бэелүүлэгдэмээр байһые элирүүлхэ юм.

Валентин ЖАРОВ,
АПН-эй шэнжэлэгшэ.

МОНГОЛОЙ АРАДАЙ ХУБИСХАЛАЙ 50 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

Ч. ЛОДОЙДАМБА

Тунгалаг Тамир

РОМАНАЙ ХОЁРДОХИ НОМҺОО

(Түгэсхэл. Эхининь мартын 10, 17, 18-най номернуудта).

— Бидэ хоёр уунхайбди,—гэжэ Бат намдуугаар хэлэбэ.

Сүхбаатар тарагаа уужа һуугаад бодожо, жабдангай тэндэ байһан хүрин торгон дэгэл үмдөөд, үргэн шара бүһөөр бэеэ орёон бүһэлбэ.

— Ахатан аа, бидэ хоёрые сэрэгтэ абахагүй гүт? — гэжэ Жаргал асууба.

— Сэрэгтэ ороод лэ сабшажа гарахашни гү?—гээд хүхюугээр энеэһэнээ шарайнь гэнтэ хубилжа түбшэн болоод, зааха дуугүй болоһоноо: «Дүүнэрни, одоо манайда сабшаха, буудахаһаа үлүү хэрэгтэй юумэ байна. Тэрэ юун бэ гэхэдэ, эрдэм. Та хоёр эрдэмтэй хүнүүд болог ты. Арадай үхибүүдтэ эрдэм ном зааха оюутан багшанарые бэлэдхэхэ һургуули удаагүй нээхэ гэжэ байнабди. Та хоёр тэрээндэ орооройгты. Петр комиссар энээн тушаа намда хэлээ һэн»,—гэбэ.

— Хүбүүмни ябахашни гү?—гэжэ газааһаа орожо ерэһэн үбгэн Сүхбаатарта хандан асууба.

— Тиихэмни. Шадабал ерэхэ амаралтын үдэр ерэхэб.

Хоёр хүбүүд газаа гараад ябахадаа, Бат: «Ши юрэдөө, баһашье һэнгэргүйл буудадаг байнаш даа» — гэжэ Жаргалые зэмэлбэ.

— Сүхбаатар жанжан байха гэжэ хэн мэдэбэ даа. Абгайел гасаалжа тиигэжэ хэлэжэрхёо хаям биб.

— Гурбан хүнэй толгойе гэнэш. Амандашни яажа багтанаб даа?!

— Би таба гэхэ гэһэн аад, арай хэтэршэхэ юм гү гэжэ һанаад гурбан дээрэ тогтоо хаям биб.

— Хэтэрхэдээшье эхилхэһээ захалаад хэтэрээлши даа. Яахадаа иигэжэ хазааргүй юумэндэл хадуурдаг хүн гээшэбши?!

— Гоёор, худалаар хэлэхэдэ ажабайдалые шэмэглэдэг юм хаям,—гээд Жаргал сагаан сэдьхэлһээ хүхин өнеэбэ.

Майхандаа ошоод.. болоһон юумые Петрто хөөрэхэдэнь, эльгээ эгшэтэрээ энеэбэ.

— Би Сүхбаатар гуайда та хоёр тухай хэлээ һэм. Та хоёр тэрэ һургуулида орогты. Шэнэ гүрэн байгуулхада, эрдэмтэй хүнүүд олон хэрэгтэй, — гэжэ Петр хэлэбэ.

Хэды хоноһон хойно хоёр хүбүүд һургуулида ороходо болоод, шэнэ шинель, үмдэ самса, сабхи тэдээндэ үгтэжэ хубсалба.

«Иимэ саб гэмэ хубсаһатай хүн тэндэ лаб байхагүй, гайхуулжал гарахабди даа», — гэжэ Жаргал хубсаһаа үмдэжэ байхадаа һанан энеэдэһэниинь хүрэнэ.

Сэрэгэй хүнэһэндэ ошохо мори тэргэдэ һуугаад, моритой Петые дахуулан ябахадань, эжэл дадал болоһон сэрэгшэд тэдээниие үдэшэбэ. Батын сэдьхэл хахасалгын гунигта дарагдан нэгэл аягүй байба.

Халуун наран дээрэһээнь хайража, бэень нугшын мориной хүлһөө, тэргын мөөрһөө хүдэлһэн харгын тооһон хамар хордохооно.

Ородой улаан намтай ниилэжэ, туһаламжа абаһан арадай намай сэрэг сагаантанай сэрэгые хаа хаанагүй диилэжэ, Богдын Хүрээниие эзэлээд, Богдын эрхэ ямбые хизаарлаба гэһэн мэдээн түмэртэ хүрэһэн электрын элшэдэл. Монгол ороноор дүүрэн тараба. Энэ мэдээн Тамирай голые үгсэжэ ябаһаар Итгэлтын хотондо хүрэбэ.

Улаанайхид диилээ гэнэ гэһэн үгэ Итгэлтые анха удаа ехээр мэгдэхээбэ. Ушарынь хадаа улаантан юумэтэй хүниие тэсэдэггүй улад гэжэ Павловай хэлэһэн үгэ һанагдаба. Тиигээд алтан, мүнгэн мэтын үнэтэй юумэе хадын хабшалда булажа нюуба. Харин малаа яахаш аргагүйдэбэ.

Гэбэшье нэгэ үдэр арадай түр засагай газарһаа гаргаһан тунхаг бэшэг оложо абаад, үртөө шахуу газар ошожо, бэшэгтэй хүнөөр уншуулба.

Энэ бэшэг соо Итгэлдэ харша зүйл үгы шэнги байба. Гадаадаһаа ороһон зэбсэгтэй хүнүүдые Монгол оронһоо намнажа гаргаха тухай бэшэг соо дурсагдаашань Итгэлтын бодолтой яг таарана. Гадна Итгэлт өөрөө арад угсаатай хүн шуу.

«...Манай монголшуудай дунда олзо ашагта, зэргэ хэргэмдэ шуналтай хободог ноёд, мүн муу зальхай этэгээдүүд хаа-яа байдаг. Тэдэнэр хубиин багахан ашагые юунһээ үлүүдэ тооложо һанал сэдьхэлээ урбан, манай Монголой газар уһые, улас түрые, арад зоноо шууд худалдахаһаа сухарихагүй. Энэ ушарые бүгэдөөрөө анхарагты!» гэһэн тунхаг бэшэг сооХи үгэнүүдые Итгэлтын эхин түрүүн дуулахада нэгэл аягүй байбашье, уншажа үгэһэн хүнтэй хөөрэлдэжэ, шүүжэ бодоходонь өөртэнь балайшье хамаатай бэшэ мэтэ байба.

Резухинтай уулзаһан нэгэ ушар Итгэлтэдэ бии. Гэбэшье нэгэдэхеэр, Итгэлт тэрэ сагаантанда үншэн эшэгэшье үгөөгүй. Хоёрдохёор, тэрэ уулзаһан ябадалые хэншье мэдээгүй. Гурбадахяар, тэрээнһээ боложо, арадай засагта хоро хүргэһэн ябадал үгы гэжэ Итгэлт бодоно.

Тунхаг бэшэг соо баян хүнүүдһээ байтагай, хаад ноёдой зөөриие хуряаха, буляаха гэһэн зүйл байхагүйһөө гадна, гадаадын «энгэй номхон эрхэтэдые, тэдээнэй зөөриие хамгаалха» гэжэ хэлэгдэнхэй.

Хэрбээ гадаадын эрхэтэдэй зөөриие хамгаалха гээ хадаа өөрын монгол хүнэй, иланганэ арад угсаатай хнэй зөөриие дээрмэдэхэ ёһогүй гэжэ Итгэлт шиидэнэ.

Итгэлт тэрэ үдэртөө дахин ябажа, баһа нэгэ хүнөөр уншуулжа, нилээд хөөрэлдэхэдэнь түрүүшынхиһээ ондоо бодол түрэбэгүй. Энэ тунхаг бэшэг соносоод байхадаа Павловай һамган басаган хоёрһоо холуур ябаашамни дээрэ гэжэ шиидэбэ. Гэбэшье Павловай ошоходо һамган басаган хоёрыешни харалсажа байхаб гэжэ үгэеэ үгэһэниинь һанагдана. Тэдэниие харалсангүй байгаад хэзээ нэгэн сагта Павловтай уулзабал тон аягүй юумэ болохо гэжэ һанагдана. Һүүлэй үедэ Зая гэгээнэй Павловай басаганһаа һалахаа болиһые Итгэлт мэдэнэ. Тиигээдшье эхэ басаган хоёр Заяын хүреэндэ зөөжэ ерэнхэй. Зая гэгээнэй юугээшье һаань, үгэжэ, эхэ басаган хоёрые тэжээжэ байгаа хадань Итгэлтын туһаламжа тэдээндэ хэрэгтэй бэшэ байба. Гэбэшье хожом Павловтай уулзаа һаа, хэлэхэ үгэтэй байха, сагай байдалай, гүрэнэй бодолгын тодорхой болоторнь уулзангүй холуур ябахын тула мүнөө нэгэ уулзажа эрьеһэн нэрэтэй болохонь зүб гэжэ шиидээд, хүреэ руу ошобо.

Тэрэ үдэшэндөө Павловтанай шэнэ байрада Итгэлтын ошоходо басаганиинь Зая гэгээнэй үреөдэ ошонхой, эхэнь гансаараа гэртээ байба. Энэ һамган Итгэлтые харамсаараа уйлан хайлан, нүхэрһөөмни ямаршье һураг дуулданагүй гэбэ.

— Нүхэршни хаанашье ябахадаа ядахагүй, охотноонойшье нүхэндэ ороод хоножо шадаха барнааг шуу,— гэжэ хэлэһэн үгэеэ Итгэлт арай гэжэ ойлгуулба.

Тэрэ хоёр нилээд ехэ архи уужа, гайтайхан һогтобо. Һогтонги һамганай сэдьхэл уяран, хөөрэн хүдэлжэ, дуу дуулаба. Тиигэн байтараа Итгэлтын хушууе шоб гэтэр таалажархиба. Итгэлт гайхаһан нюдөөр һамгые харан маһайса энеэбэ. Һамган юунэйшье болоогүй юумэндэл, хашалангүйгөөр хоёр хундагаа архяар дүүргэбэ.

— Ехэ Орос гүрэн унажа, хаан эсэгэ буудуулаа. Улаантан юу хайрлахаб! Юушье хайрлахагүй,—гэжэород монгол үгэнүүдые холижо байжа һамганай хэлэхэдэ, Итгэлт ойлгобогүй. Ойлгохые оролдоошьегүй. Юуб гэхэдэ, Итгэлтын толгойдо ондоо нэгэл бодол бии болоод, улам бүри хурсадажа, таашаал хурсалай хүсэтэй гал болобо.

Итгэлт һамганһаа нюдөө һалгаангүй шэртэбэ.

Тэд юу хөөрэхэ, яаха хээхэеэ мэдэхэгүй ушарһаа халдажа эхилхэ аргаяа олонотгүй. Урдань энэ һамга харахада нэгэл һожоргүй жэгтэйгээр харагдадаг бэлэй. Гэбэшье мүнөө хараха бүринь зохидхон, аятайхан юумэн тэрэ һамганда олон болоно. Тэрээнэй боро нюдэн, хүрин үһэн, үндэр аад хабигар хамар зохидоор лэ харагдана. Холо газарһаа гүйжэ ерэһэн һайн мориной оморюунай оболзожо байһандал сээжэ багынь Итгэлтын сэдьхэлые илангаяа ехээр хүдэлгэнэ.

Таашаал хурсалай галай нэгэтэл носошоһон хойно Итгэлтэдэ ямаршье юумэн хаалта боложо шадахагүй. Иттэлт Итгэлтээ алдаагүй сагтаа хүсэлөө бэелүүлжэ заагүй шададаг.

«Өөртэнь адляар таалажархиха байна, барнаагышни» гэжэ һанахадань бүхы бэень зохолходол гэбэ.

Гуйбан бодожо, һамганай хажууда ошоод, түр зогсоһоноо хүзүүдэн тэбэрижэ таалажархёод харахадань, эшэхэ айхаа мартаһан хоёр боро нюдэн нюдэнтэйнь уулзаба.

Һамгые Итгэлтын шууд тэбэрин үргэхэдэнь: «Би өөрөө» гээд, Итгэлтые зайлуулаад, орон руугаа ябаба. Итгэлт шэрээ дээрэ байһан шубуун дэнгые үлеэжэрхёод, энеэдэһэниинь хүрэн хойноһоонь алхалба. Үглөөниинь Итгэлт эртэ бодожо ошоо бэлэй.

Гэр тээшээ хатаруулжа ябахадань намарай үглөөнэй һэрюун һалхин урдаһаань үлеэн, мангартай толгойнь үлэ мэдэг дүйрэн бадайржа, үнгэрөөшэ ябадалынь һанагдан, нюуртань байн байн бардам энеэбхилэл бии болоно.

Архи нэрэһэн айлнуудта зуурандаа орожо, нилээд һогтуу гэртээ ерэхэдэнь: «Энэ үймөөтэй сагта юундэ иигэжэ һогтодог юм гээшэб!» гэжэ Должин[11]) зэмэлбэ.

— Шамда ямар хамаатайб!...— гээд, Итгэлт газааһаа орожо ерэһэн Хонгорые[12]) хаража:

— Моримни табижархёорой,—гэбэ.

— Мориинтнай т а б и ж а р х ё о һэм. Аба аа, унтажа амара,—гээд, Хонгорой сэхэ ошожо хубсаһыень тайлахада Итгэлт эсэргүүсэбэгүй. Хонгор арбан долоо наһа хүрөөшье һаа, гаһар томо бэетэй, эсэгээ һажааһан хурса нюдэтэй, гонзогор аад, хүрьһэлиг хүрин шарайтай, хэнэйшье харахада согтой дорюун эрэ болонхой, Тиихэдэ Солонго[13]) мяхалиг задарюун, үргэн хамартай, бүдүүн хүзүүтэй басаган болоо. Гэбэшье Солонго Итгэлтын гэр бүлынхидэй хэндэньшье үгы, зөөлэн харасатай урин нюдэтэй юм.

— Солонгын нюдэниинь Итгэлтэдээ магтуулаад байһан эхынгээ нюдэндэл яг адли,— гэжэ Нямын хэлэдэг үгэ яг лэ тудхааһан үгэ даа.

Харин Хонгорой тогтожо ядаһан хоёр хурса нюдэниинь Итгэлтын эрид шиидэнгеэр хаража байһантай адли юм.

Итгэлт Хонгорые хараамаар болоошье һаань, тэрээнэй эрид үгэ хэлэхэһээнь түбэгшөөдэг. Гал гуламтаяа сахиха ганса хүбүүндээ тэрэ тон ехэ дуратай, энэ зөөриие тэрээнэй түлөө суглуулааб, эзэниинь гансал Хонгор болохо гэжэ һанадаг. Энэ ушарые хүбүүндээ ойлгуулжа, зөөреэрээ бахархаха, омогорхохо сэдьхэл тэрээндэ түрүүлхые оролдодог. Теэд Хонгор зөөри мал хэрэгсээдэггүй, эмниг моринтой носолдохо, уургалха, һургахые, һайн мори унахые эрхимдэ тоолодог, шагайн наадганда, һур харбаанда дуратайшье, бэрхэшье хүн боложо ябана. Гадна туладдаа, наншалдаандашье орол сохоһоо сухаридаггүй юм. Эсэгэнь энэ мэтэдэнь дурагүйтөөшье һаа залуугай үбшэн бэзэ, зөөри хогшолой түлөө удангүй оролдодог, эрмэлзэдэг болохо бэзэ гэжэ найдажа ябадаг.

Солонгые «ажалшагүй барнаагши», «урагшагүй амитанши» гэжэ үргэлжэ зэмэлдэг Итгэлт унаха морёошье хүрэтэр Хонгорто заалгадаг юм.

Галсан[14] урдынхи хэбээрээл Итгэлтэдэ үнэншөөр зарагдан адууень хараһан зандаа. Үнгэрэгшэ жэл мүн лэ Итгэлтын оролдолгоор Ханда гэжэ һамгантай гэрлээ юм. Тэрээнтэйнь Итгэлт мүн лэ нюусаар ханилдаг. Гэбэшье Хандада Дулмаатай[15] жэшэхэ юумэ юуншье үгы. Зангаар номхон, шарайгаар бирагүй, эгээлэй боро һамган юм.

«Залууһаа бэшэ Должинһоо үлүү юумэнь үгы даа» гэжэ Итгэлт адуу манахаа ошоһон Галсанай гэр руу ошожо ябахадаа һанадаг байба.

Ням үбгэн һамган басаган хоёртоёо Итгэлтын хаяа һахижа, хониень хараһан хэбээрээ. Сүрэниинь сэбэр һайхан басаган болоо. Итгэлт Заяын хүреэнэй самда ошохо гээд уяа руу моридтоо ошожо ябаһан Сүрэн Солонго хоёрые хараад: «Манай Солонго гэхэдэ, тарган хандагайдал халбалзаад... эхэдээл адли түхэл муутай юумэ болохонь даа. Сүрэн гэхэдэ, уяашаһан гүйгөөшэдэл сэбэр бэетэй, шарай зүһөөр һайхан амитан болохонь даа. Лёнхобо сэсэг шабарһаа тарадаг гэгшээр Ням Хишигт хоёрһоо иимэ эрдэни түрэхэл юм байна» гэжэ бодобо.

Хэзээ, хайшан гээд эхилһэниинь мэдэгдэхэгүй инаг дуран Хонгор Сүрэн хоёрой дунда бии болоод, улам улам һүжэрхэ бүринь хоёр залуушуул бэе бэеһээ бэшүүрхэхэеэ гадна, тэрээнээ бусадһаа нюухые оролдодог болобо. Гэбэшье хөөшхын хюмһанай хэдышье нюугаатай байгаа һаа, ууралхадань гарадагтал адли, энэ хоёрой инаг дураниинь харалсаһан нюдэндэнь, баярлаха хүхихэдэнь элирэн харагдана. Тэрээнһээ байтагай хамта байхадаа зангуудыншье ондоо болоодхино. Сүрэнэй дэргэдэ Хонгорой эрид, хүжүүн зан зөөлэн, нимгэн сагаан болодог, Хонгорой хажууда Сүрэнэй зан шэрүүн, дээрэлхүү болодог байба. Жэшээнь, Хонгор шагай шүүрэхэ, харбахадаа ехээр булхайлдаг юм. Гэбэшье һүүлэй үедэ Сүрэнэй хажуудаа һаань, хайлаһан туулгандал боложо, булхайлангүй һайнаар наадахые оролдодог болоо. Энээниинень ажаглаһан Солонго ходол Сүрэнтэй нэгэ талын боложо, хэрүүл булхайгүй амар наададаг болобо.

Сүрэн Хонгор хоёрой энэ инаг дурыень Ням Хишигт хоёр һайн мэдэжэ байгаашье һаа, Итгэлт үгытэй ядуу хүнэй басагантай ганса хүбүүгээ тэрлүүлхэгүй гэжэ сэдьхэлээ зобоно.

«Сүрэн хүбүүндэмни хани бэшэ. Ядахын сагта нэгэ азарга адуу энжэ болгожо асарха юумэтэй гэрлүүлхэ байгаа даа» гэжэ Должиной хэлэһые дам дуулаһан Ням, Хишигт ганса басаганайнгаа хуби заяан тухай сэдьхэлээ улам ехээр зободог болобо.

— Хонгортой гэрлэжэ баян хүнэй зарса болонхаар сэдьхэлээ ниилэһэн ондоо юумэтэй гэрлэжэ боро гэртээ богдо, хара гэртээ хаан ябаашань дээрэ,— гэжэ Ням хэлэнэ. Гэбэшье Ням энэ үгые басагаяа Хонгортой гэрлүүлхэ дурагүйдөө хэлээ бэшэ, харин басагандамни тиимэ хуби заяан байхагүй гэжэ голхорһондоо хэлэбэ. Ганса басаганайнгаа һайн заяатай байжа, баян Итгэлтын гал гуламтын эзэн болохо ганса хүбүүнтэйнь гэрлэжэ, жаргал эдлэхэдэнь Нямын сэдьхэл баярлангүй яажа байха бэлэй.

— Энэ хоёр багаһаа дадал юм. Минии басаганай магнайень, шэхэнэйнь һарьмайе ажаглахада буянтай хүн даа,— гэжэ Хишигт хэлэдэг.

Ганса басагамни Итгэлтын бэри боложо, үглөөдэрэйнгөө хоол тухай һанаагаа зобохогүй, хэн юу үгэнэ ааб гэжэ хүнэй шарай харахагүй ябаһай гэжэ сэдьхэлэйнгээ гүнзэгыһөө хүсэжэ, нюусаар бурхан сахюусанда зальбардаг юм.

Хүнэй харахада Итгэлт хоёр залуушуулай ябадалые огто мэдэхэгүй, тэрээгээр һонирходоггүй юм шэнги байдаг. Гэбэшье Итгэлтын иимэ юумые обёоронгүй үнгэрөө һаа, наран баруун хойноһоо набтаһа хэдэрээд гараха гээшэнь одоол болохо һэн бэзэ.

— Хонгоршни буруу зүг руу халтиржа ябанал ха. Эдихэ ууха юумэтэй юумые оложо үгөө һаа дээрэ хаям бэ,—гэжэ нэгэтэ Должиной хэлэхэдэ, Итгэлт юушье дуугарбагүй.

Хоёр залуушуулай ябадалые мэдээшэд Итгэлт юун гэжэ дуугарагша ааб, бурхэһэн тэнгэриһээ аянгата Итгэлт бууһан шэнги юумэн болгошо аа гү, али нэмжээрэн һабинаһан зөөлэн аад, дулаан бороогой ороһон шэнги юумэн болгошо аа гү гэжэ тэсэжэ ядан хүлеэнэ.

Теэд Итгэлтын зүгһөө залиншье буунагүй, бороошье ороногүй.

[11] *Должин—Итгэлт баянай һамган.*
[12] *Хонгор—Итгэлтын хүбүүн.*
[13] *Солонго—Итгэлтын басаган.*

[14] *Галсан—Итгэлтын зараса, адуушан.*
[15] *Дулмаа—Галсанай түрүүшын һамган. Итгэлт хүсэрхэн доромжолдог байһан.*

„ТИИМЭ, КОММУНИСТКАБ

«Манай общество доторхи хүнүүдэй тэгшэ эрхэгүй байһанда капиталис байгуулалта зэмэтэй. Үгытэй ядуу байдал ба дарлалта мүлжэлгэһөө, үндэһэ яһанай илгаа баримталга ба полициин хардалга мүрдэлгэһөө мултархын тула капиталис байгуулалтые үгы хэхэ ёһотойбди». Эдэ үгэнүүд хадаа, ФБР-эй удамарша Эдгар Гуверай хэлэһэнэй ёһоор, Америкын «эгээн аюултай» эхэнэрэй политическэ үзэл болоно.

Январиин 26-да тэрэ 27 наһа гүйсөө. Тиигээд энэ үдэрөө наһан соотоо түрүүшынхеэ гансааран, түмэр үүдэтэй түрмын уйтан, харанхы шорон соо үнгэргөө.

Гэбэшье түрмын үндэр хашаагай саана нүхэдни байна, тэдэнэр намайе энэ үдэрөөрнь һанаан сэдьхэлээрээ амаршална, намайе сүлөөлхын түлөө тэмсэнэ гээд мэдэжэ байгаа. Энэ ушар тэрэнэй хүсэн дээрэнь хүсэ нэмээнэ.

Нүхэдэйнь томо гэгшын баглаа бадма сэсэг абаашахадань, түрмын харуулшад яашье оруулжа үгөөгүй. Тиигээд тэдэ һайхан сэсэгүүд түрмын хашаагай захада улайран хэбтэһээр үлөө...

Мартын 16-да энэ эрэлхэг патриоткые Америкын хархисууд дахяад сүүдлэжэ эхилбэ. Дэлхэйн үнэн сэхэ зон һанаата болон тэрэ үдэрые хүлеэгээ. Америкын «сүүдэй» ямараар «сүүдлэдэгые» хүнүүд үнинэй мэдэхэ болонхой бшуу. Ямаршье гэм зэмэгүй аад, «сүүдэй» һабарта орожо унаһан Джо Хилл, Сакко, Ванцетти болон бусад олоной нэрэ бүхы дэлхэйдэ мэдээжэ.

Холбоото Штадуудай урда зүгэй балмад хархис этэгээдүүдэй эшээн бологшо Бирмингем городто Анджела Дэвис бэежэһэн юм. Энэ басаганай ажаһууһан райондо үдэр бүри шахуу буугай нэерээн, тэһэрэлгын дорьбоон дуулдадаг байһан хадань, тус районие «динамидай добуун» гэжэ нэрлэдэг һэн. Харин «динамидай добуун» Анджела Дэвистэ, тэрэнэй үетэндэ политграмотын һургуули боложо үгөө: «адли арга боломжонуудтай орон» гэдэгтэ хара шарайтай байха гээшэ юуб гэжэ тэдэнэр эртэ ойлгоһон байна. Энэ районой зон негритян хүгжэмшэ, дууша Луи Армстронгын дууладаг «Хара ба уйдхартай» гэһэн дуунда ехэ дуратай юм.

«Иимэ байдал хэзээ үгы болохо гээшэб?»—гээд дууша асууна... Минии гансахан муу юумэн — хара шараймни. Би ямар муу юумэ хээбиб? Юундэ иимэ зоболонтой, уйдхартайбиб?».

Анджела аза талаантай, гайхамшаг бэлигтэй байһанайнгаа ашаар эрхим һургуулитай боложо шадаа. Тэрэниие Калифорниин университедэй философиин багшаар урихадань, олохон хүнүүд һэжэг түрэһэн, энэ эхэнэр, негритянка..., шадаха юм гү даа гэжэ һанаһан байгаа. Теэд тэдэнэр абяагүй болохо баатай болоо һэн. Түрүүшынь лекцидэ хоёр мянган студентнэр суглараа. Профессорнүүдшье ерээ. Лекци шагнаад байхадаа, материалаа ямар һайнаар мэдэнэ, ямар гоёор, тодоор тайлбарилна гээшэб гэжэ бүгэдөөрэн хэлсэһэн юм.

Жэл сагай ошохо тума имагтал коммунис үзэл сурталдарлагдаһан арадай дура хүсэлдэ, оюун сэдьхэлдэ таараха гэжэ батаар этигэһэн Дэвис Америкын Коммунис партитай ами наһаяа холбоһон байна.

Үндэһэ яһа баримталан газаашалагшад негритянкын, коммунисткын университедтэ заажа байһанда хоро шараа бусалан, ажалһаань гаргаһан, хэһээхэ тамалхаар занаһан байгаа. Теэд тэрэнэй зориг хухалхань бэлэн бэшэ байшоо. Юундэб гэхэдэ, Анджела үнэн зүб юумэ хэжэ ябаһанаа хүсэд мэдэрһэн тэмсэлшэ ха юм.

Би коммунисткаб, хүн түрэлтэндэ харша, капиталис байгуулалтатай тэмсэхыемни ямаршье заналта болюулжа шадахагүй гэжэ хэтэрхы хархис үзэлтэндэ сэхэ мэдүүлээ һэн. Үндэһэ яһа илгадаг, арадта харша правительствын дотоодын ба гадаадын политикые шүүмжэлэн элишэлжэ, залуушуулай суглаанууд, митингнүүд дээрэ үгэ хэлэдэг байгаа.

Һүүлэй һүүлдэ хархисуудай «азань» болоо гэхэ гү, 1970 оной августда Сан-Рафель хотын сүүд дээрэхи уршагта хэрэгые һамбаашалан, хүниие алалгада хабаадалсаа гэжэ Дэвисые хардан, арестоваһан юм. Судьянарые буудагшадай нэгэндэ Анджелын пистолет олдоо гэһэн хуурмаг дуулбари, багсаамжаар тэрэниие барижа хаагаа бшуу.

«Намайе политическэ шалтагаанаар лэ барижа хаагаа,— гэжэ Анджела Дэвис «Мухамед спикс» гэдэг негритян газетын корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө хэлэбэ. Минии хэзгүй гэмэй түлөө намайе сүүдлэжэ, правительство намайе абяагүй болгохо, арад зонойнгоо дунда эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулхыемни болюулхэ хүсэлтэй».

Анджела Дэвис Сан-Рафелиин окружной түрмэдэхи ганса хүнэй камера соо гурбадахи һараяа һууна. Январиин эхеэр анха түрүүн Дэвисэй хэрэгые сүүд дээрэ шагнаһан юм. Хүсэд дүүрэн баримтын үгы дээрэһээ энэ «хэрэг» болюулагдаха зэргэтэй гэжэ адвокат Бротски мэдүүлээ һэн. Калифорнидо . Анджела Дэвисые үнэн зүбөөр сүүдлэжэ шадахагүй гэжэ адвокат [...] гаа. Тиигэбэшье сүүд [...] «Амиды байгаа сагтаа [...] най илгаа гаргалгатай, [...] байгуулалтатай тэмсэх[...] Дэвисэй үгэнүүд хар[...] бүүрхэл, хоро шара [...]

Гуверай тагнуулшадай [...] Дэвисэй «хэрэг» хархис [...] дүүдэй добтолгын дохёо, [...] суудые бэдэрдэг» маккар[...] дахяад һэргээхэ һэдэлга [...] олон миллион американецү[...] «Бидэ Анджелые абарха [...] тэрэгүйдэ, саашадаа иигэ[...] болоо һаань, бидэ бү[...] орохобди»,— гэжэ Андже[...] һан, Нью-Йоркын түрмын [...] үүдэнэй хажууда наһа[...] тянка «Рэмпартс» журна[...] пондент Майерсаондо хэлэ[...]

Дэвисые хамгаалха [...] бүхы орон доторнь байгу[...] буруушаалгын жагсаал, [...] дые эмхидхэнэ, Сагаан б[...] шэгүүдые эльгээнэ, мүнгэ [...] луулна. Холбоото Штадай [...] профсоюзууд Анджелын та[...] санхай.

Анджела Дэвисые Бо[...] гэшүүнши гэжэ ФБР-эй аге[...] нэхэдэ, «Тиимэ даа, би [...] каб!— гэжэ үнэншэ басага[...] тойгоор харюусаа.—[...] өөрынь гэмнэлгэһээ хамгаал[...] ституциин табадахи нэмэлтэ [...] хэгүйб. Юундэб гэхэдэ, мини[...] тическэ үзэл намайе гэмнэх[...] та болохо арганьгүй. Хари[...] политическэ үзэл Никсон, А[...] ган гэгшэдые гэмнэнэ».

Н. СТРЕЛЬЦ[...]
(А[...])

ХИЛЫН СААНАҺАА

ИНДОХИТАДАЙ ФРОНТНУУД ДЭЭРЭ

ХАНОЙ. (ТАСС). Урда Вьетнамые сүлөөлхын түлөө тэмсэгшэ арадай зэбсэгтэ хүсэнүүд Кхесаниин фронт дээрэ байлдаа хэхэдээ, 45 хоногой турша соо дайсанай 3 мянга гаран солдадые, тэрэ тоодо американ 2 мянган солдадые алаһан, гэмтээһэн байгаа. Патриодууд дайсанай 100 солдадые плецдэ абаһан, 100 самолёдыень буудажа унагааһан, гэмтээһэн, сэрэгэй 350 машина, тэрэ тоодо 100 гаран танк ба бронетранспортер үгы хэһэн, транспортна 23 судна уһанда шэнгээһэн, тобшо һомын, горючиин ба сэрэгэй хэрэгсэлэй 20 склад тэһэлһэн байна.

Каосан Пате-Лао агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Лаосой партриодууд Урда Лаосто американ 17 самолет ба вертолёдые мартын 15-да буудажа унагаагаа. Лаосой национально-сүлөөрэлгын армиин сэрэгшэд 723-дахи гүбээ дээрэ марионеточнэ сэрэгэй нэгэ батальониие бүхыдэнь бута сохёод, дайсанай үшөө 2 батальониие ехээр гэмтээһэн байба.

Американ-сайгоной сэрэгүүдэй хүшэр хүндэ гэмтэлдэ ороһон туладань интервентнүүдэй дунда забхайран доройтохо ябадал олошоржо байнхай. Далайн ябаган сэрэгэй Сайгоной дивизиин нэгэдэхи ба гурбадахи бригадануудһаа мартын эхинэй хэдэн үдэр соо 900 гаран солдат, 100 офицер тэрьедэжэ ошоо.

ПАРИЖ. (ТАСС). Лаосто добтолон ороһон сэрэгүүдээ американ-сайгоной интервентнүүд Урда Вьетнамай хилэ тээшэ сухарюулан татаха баатай болобо. Тэдэнэр тактическа һанаашалгатайгаар сэрэгүүдээ сухарюулна бэшэ, харин лаос патриодуудай түрилтэдэ орожо, сухарюулна.

ВЬЕТНАМ АРАДАЙ ТЭМСЭЛЫЕ ДЭМЖЭН

УЛААН-БААТАР. Американ сэрэгэйхид Индохитадтахи империалис дайгаа үргэдхэжэ, уласхоорондын байдалые бүри хурса болгоно, арадуудай эб найрамдал ба аюулгүй байдалда гай тодхор татана гээд эб найрамдал хамгаалгын Монголой комитедэй мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Урда Вьетнамда тэдэнэй хэжэ байгаа шуһата муухай үйлэ хэрэгынь, ДРВ-гэй газар дайда руу добтолон оролгонь, Камбоджо ба Лаосто эсэргүү дайнай интервенци хэһэниинь балмад тэнэг политикаяа американ империалистнуудай үсэд нэтэрүүгээр баримталжа байһыень харуулна. Аха дүү вьетнам арадта туһаламжа, дэмжэлгэ монгол арад энээнэй урда тээшье үзүүлдэг байгаа, хойшодоошье үзүүлхэ.

БУЭНОС-АЙРЕС. Аргентинын Коммунис партиин центральна комитет мэдүүлгэ толилжо, ДРВ-дэ эсэргүү дайн сэрэг хэжэ США-гай байһаниинь бүхы дэлхэй дээрэхи эб найрамдалда ехэшэг хоротой байха гэжэ Америкын правительствада һануулга оруулба. Американ эзэрхэг түримхэйшүүлдэ эсэргүү Индохитадай арадуудай хэжэ байгаа баатар тэмсэлынь илалта түйлахаар тэдэнэй эрид шиидэнги байһыень бүхы дэлхэйн хүн зондо харуулна гээд тэрэ документ доторнь тэмдэглэгдэнэ. Эзэрхэг түримхэй дайнай политикада эсэргүү тэмсэл эбтэй эстэйгээр ябуулхыень бүхы дэлхэйн арадуудые Аргентинын Компартиин ЦК уряалба.

ПХЕНЬЯН. Корейн нэгэдэмэл профсоюзуудай ЦК, Ази ба Африкын оронуудтай һаналаа нэгэдэлгын Корейн комитет корей-вьетнамай хани барисаанай бүлгэм, ниитын бусад эмхинүүд Америкэдэ эсэргүү вьетнам арадай тэмсэлые дэмжэхэ недели мартын 19-һөө 25 болотор үнгэргэхэ гэжэ тогтообо.

Индиин премьер-министрээр Индира Ганди дахин һунгагдаба

ДЕЛИ. (ТАСС). Индиин национальна конгресс гэдэг засагаа бариrша партиин парламентска бүлэгэй ударидагшаар Индира Ганди дахин һунгагдаба. Тиихэлээрээ, конституциин ёһоор Индира Ганди болбол үшөө табан жэлэй болзороор Индиин премьер-министр дахин боложо, шэнэ правительство байгуулха эрхэ олобо.

Индира Гандида үзүүлэгдэһэн этигэл найдабари тэрэнэй бэелүүлдэг гадаадын ба дотоодын политикые арад зоной һайшаажа байһыень гэршэлэн харуулна.

Цейлон дээрэ онсо байдал соносхогдобо

КОЛОМБО. (ТАСС). Цейлоной премьер-министр Сиримаво Бандаранаикын дурадхалаар энэ орон соо онсо байдал соносхогдобо. Ниислэл Коломбо хотын гол газарнуудые сэрэгүүд һахижа, Цейлоной ниислэл хотын үйлсэ гудамжануудые полициинхид хаража байнад. Полициинхид нэгжүүл хэхэдээ, буу зэбсэг, бомбо, динамит олоһон байба.

Орон соо үймөө татахаа, харгы зам эбдэхээ, хүн зониие хангаха хэрэг таһалдуулхаа социальна хорото этэгээдүүдэй түхеэржэ байһан дээрэһээнь онсо байдал соносхогдобо гээд арад зондоо хандажа, радиогоор үгэ хэлэхэдээ, премьер-министр С. Бандаранаике мэдүүлбэ. Иимэ юумэ боложо байхадань, аюулгүй, гуримтай байдал сахихын тулада шухала бүхы хэмжээнүүдые правительство абаха ёһотой болобо гээд С. Бандаранаике тэмдэглэбэ.

НАЙМААНАЙ ХЭЛСЭЭН ТҮХЕЭРЭГДЭЖЭ БАЙНА

ЛОНДОН. (ТАСС). «Уосп» гэжэ вертолёдуудые Урда Африкын Республикада худалдаха гэһэн тогтоол Англиин правительствын гаргаһаар һарашье болоогүй байхада, Урда Африкын Республикада бусад түхэлэй буу зэбсэг худалдаха гэһэн түхеэрэлгэ Англида боложо байна.

Англиин авиационно томо компанинуудай нэгэниинь — «Бритиш Эйркрафт корпорейшн» гэжэ компани Урда Африкын Республикада ракетнэ зэбсэг худалдаха түсэб зохёожо байнхай.

Америкын империалистнуудай Индохитадта дай үүсхэжэ [...]дань Голландиин залуушуул эсэргүүсэжэ байна. Һаяхан А[...]дам, Заандам, Утрехт болон бусад городуудта залуушуулай [...] студентнүүдэй союзуудай эмхидхэһэн демонстрацинууд ү[...]бэ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Утрехт городто демонстраци боложо ба[...]

АПН-эй ф[...]

Анджела Девисые сүүдлэжэ эхилбэ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Америкын коммунистка Анджела Дэвисые Калифорниин Сан-Рафел городто мүнөөдэр сүүдлэжэ эхилбэ. Сүүдэй зал соо орожо ерэхэдэнь, тэндэ байһан зон удаан альга ташалгаар Анджела Дэвисые угтаба.

Прокурор А. Гаррисай хэлэһэн ахир тулюур үгыень жюриин гэшүүд хүсэдөөр хэрэгсээжэ үгөөгүй. Тиин сүүдэй ээлжээтэ заседанида бэлэдхэхын тула «саг үшөө нэмэжэ үгэхыень» прокурорнууд эриһэн байгаа.

Аджела Дэвисые сүүдлэхэ ябадалые дары болюулха эрилтэ тэрэнэй адвокадуудай нэгэниинь табиһан байна. Анджела Дэвис гэмтэй бэшэ гэжэ тэрэ адвокат хэлэбэ.

Сүүдэй түрүүлэгшээр судья Дж. Макмеррей гэгшэ томилогдонхой. Сүүдэй заседани үргэлжэлхэ юм.

Анджела Дэвисые сүлөөлхын түлөө

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Эрэлхэг зоригто американ коммунистка Анджела Дэвисые үмөөрһэн жагсаал болон митингнүүд Америкын олон городуудта болобо.

А Сададай мэдүүлгэ һайшаагдаба

КАИР. (ТАСС). Суэцкэ каналай зонодо дайн байлдаа болюулха гэһэн ямаршье хэлсээ энээнһээ хойшо ОАР дүүргэхэ уялгагүй болобо гэһэн президент А. Сададай мэдүүлгые ОАР-ай национальна суглаан һайшааба.

Альганайшье зэргын газараа булимтарагшадта үгэхэгүйбди гэһэн президент А. Сададай үгэ национальна суглаанай хуулита мэдүүлгэ дотор һайшаагдаба.

РАСИСТНУУД ЗЭБСЭГЖЭНЭ

ДАР-ЭС-САЛАМ. (ТАСС). Ороноо зэбсэгжүүлхэ хараа шэглэл бэелүүлэн, Урда Африкын Республикын үндэһэ яһанай илгаа баримталагша засагаархид дайн сэрэгтэ угаа ехэ мүнгэ зөөри һомолно. Һүүлэй арбан жэлэй турша соо дайн сэрэгтэ 728 миллион ранд һомологдоһон байна. (нэгэ ранд 1,4 доллартой тэнсэдэг).

Тиимэ ехэ мүнгэ сэрэгэй гаргашада юундэ һомолноб гэхэдэ, Урда Африкадахи байдалые «тогтууритай болгохын тула» тиимэ юумэ хэгдэнэ гэжэ Урда Африкын засагаархид мэдүүлнэ. Ондоогоор хэлэбэл, Африкын урда зүгтэ эзэрхэлгэеэ хойшодоо ходо байлгахын тулада, орон соохи африкан олон зониие урид мэтэшэлэн дарлажа байхын тулада тиимэ ехэ мүнгэ зөөри һомолно.

ПРАВДА-БУРЯТ[...]

Нэгэдэхи хуудаһанда: «[...]мэришэдэй столово» гэһэн [...] бэшэг. «КПСС-эй XXIV [...] хүндэлэлдэ» гэһэн гаршаг [...] формацинууд. ТАСС-ай м[...]

Хоёрдохи хуудаһанда: Г. [...]евай «Хүнгэн промышл[...] хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ» статья. «Заһабарилга» [...] Аврамовагай зураглал. Ред[...] ерэһэн бэшэгүүд.

Гурбадахи хуудаһанда: [...] хамгаалха асуудалаар [...] зүблөөнэй материал. Хилын [...]һаа абтаһан ТАСС-ай мэд[...]

Дүрбэдэхи хуудаһанда: [...]гэлдэр, мүнөөдэр, үглөөдэр [...]һэн гаршаг доро нютаг [...] һонин. Спорт.

Энхир кран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАМ[...] УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА: [...] чаһаа «Хонхо» гэһэн һур[...] зорюулагдаһан дамжуулга. [...] минутаһаа «Басаган ба му[...] гэһэн үхибүүдтэ зорюула[...] мультфильм. 18.55 [...] эдир наһатайшуулда зорю[...]һан дамжуулга. 19.15 [...] киногой аяншалгада дура[...]лай альманах. 19.35 минут[...] Варшавскиин концерт. ([...]чель) 20.10 минутаһаа [...]рама, 20.30 минутаһаа «КПС[...] XXIV съездын Директ[...] проект зүбшэн хэлсэнэбди» [...] дамжуулга. 21 чаһаа «Гал [...]раса үгы» гэһэн уран [...] фильм. 22.25 минутаһаа [...] концерт. 23 чаһаа 01.15 [...] хүрэтэр Москваһаа дам[...] 23 чаһаа шайбатай хо[...] дэлхэйн түрүү һуури ээ[...]лөө эхнлһэн мүрысөөн дам[...]даха.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУД[...]

Манай адрес, телефону[...]

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ле[...] 35. Телефоны: редактор[...] 54-54, приёмная—54-93, [...] редактора—68-08, зам. [...]тора—62-62, ответ. секр[...] —50-52, зам. ответ. секр[...] —66-76, отделы: парти[...] жизни —60-91, сельского [...]зяйства—64-36, 63-86, [...]ганды и агитации—56-23, [...] мышленности и строитель[...] —61-35, советского строите[...]ства и быта—69-58, куль[...] и школ—60-21, писем и [...] селькоров—67-81, информа[...] —34-05, общественная при[...]ная—56-62, машинное бюро[...] 57-63. фотолаборатория [...] 33-61.

 Гор. Улан-Удэ типография управления по печати при Совете Министров БурАССР Н-04388. Заказ № 9[...]